

Lidové písně a tance z Ratíškovic

Lidové písně a tance z Ratíškovic

Zpracovaly
Lucie Uhlíková a Martina Pavlicová
Sbírkou tanců zpracovala Milada Bimková
Fotopřílohu vybral Jan Krist

Ratíškovice – Brno
2011

Vývoj sběratelství písňového a tanečního folkloru v Ratíškovicích byl podrobně pojednán v monografii *Ratíškovice – minulostí slovácké obce* (2010). Jeho počátky, zejména ve sféře písňové, jsou spojeny se jménem Františka Sušila, který do své rozsáhlé sbírky *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*, jež vyšla poprvé po sešitech v letech 1853–1859, zařadil i čtyři písně z Ratíškovic. Je zajímavé, že už v polovině 19. století Sušil konstatoval zanikání především tanečních lidových písní vlivem šíření dechové hudby, která nejen v Ratíškovicích, ale na celém Kyjovsku dosáhla velkého rozvoje a významně ovlivnila skladbu tanečního i písňového repertoáru. Díky hudbě dechové a štrajchové (smíšené obsazení plechových a dřevěných nástrojů) pronikaly do zpěvní tradice nové skladby, často městské provenience. Patřily mezi ně různé polky, valčíky, mazurky, šotyšky, třasáky, sousedské, pochody ad. Dechové hudby sice hrávaly i lidové písně, avšak jejich podání se od tradičních hudebních či cimbálových sestav odlišovalo. Lidové nápěvy se často přerytmizovávaly, čímž se mnohá původně táhlá lidová píseň změnila na valčík a z řady písní k tradičním točivým tancům se staly polky či pochody. Byla to právě dechová hudba, která přispěla k značnému nárůstu třídobých melodií na Kyjovsku.

Písně, které jsme zařadili do naší edice, jsou dokladem skutečné skladby repertoáru lidových zpěváků. Ukazují, že písňový folklor na moravském venkově byl pestrou směsicí písní lidových, pololidových (kramářských), zlidovělých a také písní nově složených, které odrážely potřebu vyzpívat nejrůznější pocity, nebo reagovat na dění v místní komunitě. Řada písní z naší sbírky dokládá rovněž důležitý znak našeho hudebního folkloru – časté spojování textů samostatně fungujících písní do jednoho celku (tzv. kontaminace písňových textů). To bylo způsobené jednak vázaností více textů na jeden nápěv, jednak celkovou labilitou písňového textu, který nebyl v tradičním prostředí nijak kodifikován ani nebyl chápán jako závazný – lidový zpěvák jej vlastně při zpěvu pokaždé znovu a znovu vytvářel, resp. přetvářel a dotvářel...

Do edice písní z Ratíškovic byly vybrány převážně dosud nepublikované záznamy ze sbírkových fondů brněnského pracoviště Etnologického ústavu Akademie věd České republiky, instituce, která spravuje téměř osmdesát tisíc zápisů lidových písní zaznamenaných díky úsilí více než pěti set sběratelů – spolupracovníků Pracovního výboru českou národní píseň na Moravě a ve Slezsku a pozdějšího Státního ústavu pro lidovou píseň (předchůdců dnešního akademického pracoviště). Čtyři rozsahem značně odlišné oddíly velmi dobře prezentují vývoj sběratelské metody a ukazují, že je třeba k písňovým sbírkám přistupovat kriticky.

Z roku 1906 pocházejí lidové písně, které v Ratíškovicích zapsal tehdejší student vysoké školy technické **Josef Kračmer** (1883–1951). Reagoval tak na výzvu výše zmíněného Pracovního výboru pro českou národní píseň na Moravě a ve Slezsku, v jehož čele stál hudební skladatel Leoš Janáček. Tento výbor byl ustanoven v rámci rozsáhlé sběratelské akce nazvané Lidová píseň v Rakousku, jejímž cílem bylo souborné vydání lidových písní národů rakouské části tehdejší monarchie. Kračmer Janáčkově mimo jiné odeslal téměř čtyři desítky písní z Ratíškovic. Jeho zápisy charakterizuje dobrá úroveň notace a poměrně přesné zachycení dialektu. Kračmerem shromážděný materiál navíc nepoznamenalo na počátku 20. století stále ještě značně rozšířené estetické hledisko, které omezovalo práci řady sběratelů a negativně ovlivnilo výběr písňového materiálu „hodného“ uchování:

Recenzovali:

PhDr. Karel Pavlišťík, CSc.

PhDr. Josef Jančář, CSc.

Vědecká redakce:

PhDr. Zdeněk Uherek, CSc. (předseda)

prof. PhDr. Jarmila Gabrielová, CSc.

doc. PhDr. Lydia Petráňová, CSc.

doc. PhDr. Lubomír Tyllner, CSc.

PhDr. Jana Pospíšilová, Ph.D.

PhDr. Barbora Gergelová

PhDr. Judita Hrdá

Publikace je výstupem výzkumného záměru Etnologického ústavu AV ČR, v.v.i.

Kulturní identita a kulturní regionalismus

v procesu formování etnického obrazu Evropy, č. AVOZ90580513.

1. vydání

© Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v.v.i., Praha – pracoviště Brno, 2011

© Milada Bimková, 2011

© Jan Krist, 2011

© Martina Pavlicová, 2011

© Lucie Uhlíková, 2011

ISBN 978-80-87112-56-4 (Etnologický ústav AV ČR, v.v.i. Praha – pracoviště Brno. Brno)

Kračmerovy záznamy odrážejí část místního zpěvního repertoáru v celé jeho žánrově širší včetně kramářské produkce, vrstvy tzv. národních písní a nové tvorby.

O rok později, tedy v roce 1907, zapisoval písně v Ratíškovcích Janáčkův blízký spolupracovník **Hynek Bím** (1874–1958). V té době působil na měšťanské škole ve Strážnici a veškerý svůj volný čas věnoval práci pro již zmíněný moravsko-slezský pracovní výbor. Tento sběratel pracoval moderními metodami, písně opatřoval přesnou pasportizací (jméno zpěváka, jeho stáří, přesné datum zápisu) a jako jeden z mála zaznamenával veškeré zpěvní ozdoby i obměny textu a nápěvu. Na tomto místě je třeba připomenout, že převážná většina našich tištěných sbírek lidových písní obsahuje pouze průběh nápěvu první strofy. Máme však množství dokladů o tom, že lidoví zpěváci nápěv a text nechápali jako závazný a neměnný. Např. nápěv se lišil nejen v jednotlivých slokách, ale často i v repetici jedné strofy. Zachytit bez nahrávacího zařízení zmíněné zpěvní nuance dokázal jen málokterý sběratel a Hynek Bím – obdařený navíc absolutním sluchem – byl jedním z nich.

Třetí část zápisů z naší edice pochází z let 1949–1958. Zaznamenal je **Jan Poláček** (1896–1968), občanským povoláním právník, který je široké veřejnosti znám jako autor sedmidílné edice *Slovácké písničky*; součástí této sbírky jsou i další ratíškovické zápisy, které však nejsou vždy identifikovatelné. Poláček nesledoval žádné odborné účely, jeho úsilí směřovalo k vytvoření populární edice, která měla slováckou lidovou píseň uchovat pro příští generace jejích příznivců. U většiny otištěných písní proto marně hledáme údaje o místě zápisu, o dataci sběru a jménu zpěváka ani nemluvě. Tento nedostatek se však naštěstí netýká Poláčkových rukopisných záznamů – základní pasportizaci zde najdeme. Při jejich studiu však narazíme na významný problém. Sběratel vědomě rezignoval na zapisování výslovnosti souhlásky **I**, konkrétně tzv. obalovaného **I** (zapisuje se jako přeškrtnuté **I**, vyslovuje se jako **u** – *milá* [čti *miuá*]), které je rozšířeno také v nářečí Ratíškovíc. Poláček své rozhodnutí zdůvodnil tím, že výslovnost souhlásky je na Slovácku tak rozdílná, že v některých jeho částech se téměř v každé vesnici vyslovuje jinak. Absence tohoto znaku v jeho sběrech proto neznamená, že zpěvák či zpěvačka hlásku nevyslovovali. To nakonec dokládají i dvě varianty písně *Letěl, letěl roj* (*Letěl, letěl roj*) v naší edici.

Problém záznamu obalovaného **I** se úzce dotýká i čtvrté skupiny písní této edice. Jde o přepisy nahrávek Československého rozhlasu v Brně, které v roce 1956 realizoval v Ratíškovcích hudební redaktor Antonín Jančík; autorem přepisů byl **František Dobrovolný** (1927–1994), vystudovaný hudební vědec a etnograf, který působil jako violista a upravovatel Brněnského orchestru lidových nástrojů. Jeho přepisy představují hudebně velmi propracovaný a přesný záznam zpěvního projevu se všemi ozdobami, nepravidelnostmi i nádechovými pauzami. Zpětné čtení tohoto zápisu je ovšem pro uživatele náročné a vyžaduje hudební vzdělání. Rozhlasové nahrávky a Dobrovolného přepisy dokládají, jak individuální a nedůsledné bylo používání již zmíněného obalovaného **I**: někteří zpěváci jej vůbec v písni nevyslovovali (na rozdíl od mluvené řeči), jiní jen někdy. Ve světle tohoto faktu se jeví Poláčkově rozhodnutí nezaznamenávat rozdílnou výslovnost hlásky **I** o něco méně diskutabilní.

Rozkolísanost se však netýká pouze obalovaného **I** – v textech lidových písní ji najdeme také v kvantitě samohlásek, ve tvarech koncovek slov i v celých slovech. Obecně tento fakt konstatoval již zmíněný František Sušil, když v roce 1832 v předmluvě ke své první sbírce *Moravské národní písně* upozorňoval na složitost přesného zazname-

nání výslovnosti jednotlivých hlásek a ukazoval, že na Moravě lze hranice nářečí nalézt i v jedné obci: „Zkrátka řeč slovanská v Moravě jest ustavičný přechod od jednoho ke druhému nářečí, a často se dvoje setká v dědině jedné, tak že i tentýž člověk jednou řekne *milej* paní, po druhé *milý* paní. Není tedy divu, že v prostonárodních písních obzvláště v rymech gramatická důslednost nepanuje...“

Jak je vidět, skutečně přesné zachycení písňového textu působí editorům problémy. Uživatel totiž může nabýt dojem, že nejednotnosti souvisejí s nepřesnou korektorskou prací vydavatele. Zcela logicky má pak snahu tyto „chyby“ ve svém zpěvu odstranit a nedůslednosti sjednotit. Při využití písní na půdě folklorních souborů je tato cesta pochopitelná, ve skutečnosti však popírá základní znaky folklorní písně. S vědomím složitosti této problematiky předkládáme nejen uživatelům z Ratíškovíc tuto sbírku. Doufáme, že publikace pomůže oživit některé zapomenuté písně a podpoří aktivity těch, kteří chápou lidovou píseň jako živý a stále se proměňující projev, nikoliv kodifikovaný, otištěným umrtvený útvar, který je pietně kopírován a jakákoliv jeho obměna je chápána jako prohřešek proti tradici. Nakonec – i čtení sbírek lidových písní může být dobrodružstvím...

Lucie Uhlíková

Na rozdíl od lidové písně problematika lidového tance na Moravě patřila ve výzkumech tradiční lidové kultury vždy k těm okrajovějším. Příspěly k tomu nejrůznější momenty, ať již to, že první zájemci a sběratelé folkloru v 19. století vnímali jeho konkrétní projevy pod vlivem romantických pohledů (zachycování esteticky nosných písní či jejich „obrušování do podoby drahokamu“, častá pruderie zapisovatelů, např. kněží, pro které taneční zábavy venkova byly příliš hrubé apod.), nebo že je odrazovala nesnadnost zápisu tanečního pohybu. Tento druhý aspekt se postupně stával určujícím v tom, proč tanečních sběrů je ve srovnání se sběry písňovými málo. Od doby příprav Národopisné výstavy československé, která se konala v Praze v roce 1895, se již objevovaly častější pokusy, které se s touto badatelskou otázkou vyrovnávaly. Příkladem může být zájem o lidový tanec u hudebního skladatele Leoše Janáčka nebo u jeho spolupracovnice Lucie Bakešové, kteří se podíleli na dramaturgii, organizaci i nácviu jednotlivých čísel pro tzv. Moravské slavnosti, jež se v rámci výstavy uskutečnily. Z podobných výzkumných sond plyne, že zájemci o lidový tanec si postupně uvědomovali jeho hodnotu a chápali jej jako nedílnou součást tradiční lidové kultury, samotný zápis tance však pro ně byl stále složitý. K tomu samozřejmě přistupovalo i to, že zachycovat současně hudební a pohybovou složku je pro jednotlivce v podstatě nemožné. I když už od prvního desetiletí 20. století se při folklorních sběrech v terénu začala objevovat záznamová technika (fonograf, fotoaparát, později filmová kamera), tyto možnosti lze ještě několik desetiletí poté považovat při terénní folkloristické práci za ojedinelé a pro badatele většinou stěží dostupné. K určitému zdržení širšího odborného zájmu o lidový tanec přispělo také to, že etnochoreologie jako badatelská specializace v rámci folkloristiky se zformovala až na počátku 50. let 20. století. Do té doby se lidový tanec zachycoval sporadicky při písňových sběrech, v poznámkách regionálně orientovaných pracovníků nebo v rámci rozvíjejícího se folklorního hnutí.

V Ratíškovcích zapisovala lidové tance **Milada Bimková**. Narodila se v roce 1926, její rodiče pocházeli z Mistřína, kde po sňatku také žili. Ona sama však přišla na svět jako

poslední z pěti dětí už v Hodoníně, kam se rodina přestěhovala. Zde chodila do obecné školy, do rytmiky, studovala na místním reálném gymnáziu (1937–1941) a posléze na Veřejné odborné škole pro ženská povolání (1941–1944). Po soukromém studiu tance v Brně a po státních zkouškách v Praze, nutných k založení soukromé školy, otevřela v roce 1951 Studio taneční a pohybové výchovy v Kyjově, s výukou také v Mistříně. Školu v roce 1952 přenesla do Hodonína a podařilo se jí udržet ji ve stávajících politických poměrech až do roku 1957. Po jejím uzavření zůstala doma s narozeným synem, ale zároveň získala nabídku vyučovat při Závodním klubu v Hodoníně. Působila zde od roku 1958 do roku 1960, kdy z politických důvodů dostala výpověď.

Studium tance ji spolu se znalostí venkovského prostředí přivedlo i k tanci lidovému. Spolu s Janem Seehákem (1910–1978), pražským hudebním skladatelem a rovněž pohybovým pedagogem, kterého znala ze studia v Brně, začala na přelomu 40. a 50. let pořizovat záznamy lidových tanců od pamětníků v terénu. V roce 1960 ji oslovil dr. Karel Vetterl z tehdejšího Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Brně s nabídkou přípravy sbírky lidových tanců z Kyjovska. Sbírkou připravila pro nakladatelství Orbis, její vydání se ale neuskutečnilo. Začala však její spolupráce s Ústavem pro etnografii a folkloristiku, pro který pořizovala zápisy nejen z Kyjovska, ale i z okolních oblastí (Hodonínsko, Uherskohradištsko). Zapisovala také na Vyškovsku. Spolupracovala rovněž s folklorními soubory.

Kromě této činnosti zároveň stále vyučovala tanec, postupně v Moravské Nové Vsi (1960–1962), ve slovenské Skalici (1962–1964) a v Břeclavi (1964–1965). V roce 1968 se pokusila o znovuotevření soukromé taneční školy, tentokrát ve Skalici, politický vývoj v zemi však opět její aktivity v roce 1970 překazil. Do roku 1973 vyučovala ještě v různých obcích Hodonínska, poté svou profesi učitelky tance ukončila. Do roku 1980 pak spolupracovala s muzeem v Mikulově při výzkumu lidových hudebních tradic.

Sbírka lidových tanců z Ratíškovice, kterou Milada Bimková v roce 2007 sestavila, vychází z jejich terénních zápisů v této obci. O genezi sbírky, jejích cílech i respondentech hovoří autorka v předmluvě sbírky, kterou otiskujeme podle připraveného rukopisu pouze s nutnými redakčními úpravami. Její podoba svědčí totiž nejen o profesním směřování Milady Bimkové, kterým byla především komplexní pohybová výchova, ale také o formování a stavu poznání etnochoreologie na počátku 50. let 20. století – písemný zápis doplněný grafickými značkami byl tehdy jediný dostupný způsob, jak zapisovat lidový tanec a uchovat jej dalším generacím. Milada Bimková nepožadovala záznamy v Ratíškovici v rámci tanečních příležitostí, své poznatky čerpala z vyprávění či předtančení od několika málo respondentů, především od Josefa Blahy (1901–1993), významné osobnosti místního folklorního hnutí.

V poválečném období byla Milada Bimková stěžejní sběratelkou lidových tanců a dětského folkloru na Kyjovsku, ostatně i ratíškovická sbírka je sestavena hlavně ze zápisů pořízených v letech 1950–1951. Nebýt jejího zájmu, který později prohlubovala také v jiných oblastech Slovácka, zůstala by taneční tradice mnohých lokalit zapomenuta.

Sběratelské zápisy někdy vypovídají více o jejich autorovi než o dobovém obrazu folkloru. Pro mnohá zobecňování je pak potřeba širší materiál, který bohužel často z konkrétních lokalit nemáme k dispozici. V každém případě však vše, co se z lidové tradice v jakékoli zmínce dochovalo, patří k cennému kulturnímu dědictví, o které je potřeba pečovat.

Martina Pavlicová

Ediční poznámka

Sbírka lidových písní zapsaných v Ratíškovici je sestavena z materiálů, které jsou uloženy ve sbírkových a dokumentačních fondech brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i. Jde jednak o originály, jednak o strojové opisy originálních zápisů. Písně byly seřazeny do čtyř bloků podle sběratelů a autorů přepisů: nejstarší jsou zápisy Josefa Kračmera, následují sběry Hynka Bíma a Jana Poláčka a přepisy zvukových nahrávek Františka Dobrovolného, které zaznamenal v Ratíškovici v roce 1956 Československý rozhlas Brno. Dělení podle funkce či obsahu písní, obvyklé v rozsáhlejších edicích lidových písní, nebylo v tomto případě použito jednak proto, že funkce nebyla většinou sběrateli určena, jednak z toho důvodu, že je velmi obtížné písně takto rozdělit (vojenská může být zároveň milostná, řemeslnická zároveň žertovná apod.). Naše sbírka navíc není tak rozsáhlá, aby orientace v ní byla obtížná.

Do písní bylo zasahováno jen v nezbytných případech, např. při odstranění zřejmých chyb či překlepů ve strojopise. Interpunkce byla upravena podle současné pravopisné normy. Členění textu do veršů bylo revidováno podle hudební stavby písně a zápis textu byl přizpůsoben současné ediční praxi – byla odstraněna většina vykřičníků, otazníků a uvozovek, pokud jejich použití nebylo nezbytné kvůli srozumitelnosti textu.

Dialekt nebyl upravován ani sjednocován – jak dokládají i zmíněné rozhlasové nahrávky, jeho dodržování nebylo ani v minulosti jednotné. Lidová píseň navíc nikdy přesný obraz nářečí nepodávala, na což upozornila celá řada dialektologů a sběratelů, počínaje již Františkem Sušilem (1804–1868). Uživatele může v textech překvapit hojnost slov s krácenými samohláskami, které místní dialekt postupně ztrácí, neboť se – podobně jako i v jiných regionech – přibližuje stále více spisovné češtině (např. kuň x kůň, pujde x půjde). V zápisech H. Bíma a J. Poláčka chybí pro ratíškovický dialekt typické obalované **l** (**l̥** – vyslovuje se jako **u**). Jak víme, Poláček na jeho zaznamenávání vědomě rezignoval. Mnozí zpěváci prostě hlásku při kontaktu se sběrateli nevyslovovali a její používání nebylo u ani u ostatních zpěváků důsledné, což potvrzují i výše zmíněné rozhlasové nahrávky. V zápisech F. Dobrovolného bylo z důvodu sjednocení způsobu zápisu se záznamy J. Kračmera, ale také pro větší srozumitelnost textu převedeno psaní obalovaného **l** ze samohlásky **u** na obvyklejší **l** (např. *byua* = *byla*, *žaua* = *žala*), které se v dialektologii pro tuto hlásku běžně používá.

Dělení slabik v textu pod notami je možné dvojím způsobem: 1. podle gramatických pravidel, 2. podle zpěvu. Protože jde o folklorní edici, přiklonili jsme se k druhému způsobu, v němž jsou všechny souhlásky na konci slabiky s výjimkou hlásky **m** a **n** přiřazovány k slabice následující.

Pro snazší orientaci v zápisech F. Dobrovolného byly v rytmických písních přidány taktové čáry. Za výraznější zásah do notace originálních zápisů lze považovat odstranění záznamu dechových pauz z notace: u J. Poláčka šlo o cézury, v zápisech F. Dobrovolného o takty s pomlčkami, které narušovaly metroritmické uspořádání písně. Výrazné dechové pauzy vkládají do svého zpěvu jen někteří interpreti. Jde o záležitost subjektivní, podmíněnou konkrétním jedincem a jeho schopnostmi. Zpěvák se nejčastěji nadechuje, kdy potřebuje, anebo se dechová pauza ustálí v jednom místě (většinou na konci veršů a strof). Na tomto místě je třeba připomenout, že i vkládání repetice bylo velmi často individuální záležitostí. Někdy je repetice pevnou součástí strofy, jindy si zpěvák při záznamu písně sběratelem nemohl vzpomenout na pokračování textu,

a tak jednoduše část písně zopakoval, aby napomohl momentu vybavení si dalších slov. Dodržování repetice je tak do značné míry ponecháno na libovůli uživatele.

K písním připojené srovnávací komentáře odkazují na textové varianty. Srovnání bylo provedeno především s edicemi moravskými (s důrazem na Kyjovsko, Strážnicko a Podluží), slezskými a slovenskými, částečně také s českou produkcí. Zkratky pramenů použitých pro komparaci jsou soustředěny v příslušném seznamu. Pokud je píseň složena z několika textových jednotek, které mohou fungovat i samostatně, odkazy na příslušné varianty jsou odděleny znaménkem + (hranice dvou textů). Číselná signatura uvedená u každé písně na začátku jejího pasportizačního údaje (např. A 1109/287) odkazuje na uložení ve fondech brněnského pracoviště Etnologického ústavu AV ČR, v.v.i.

Lucie Uhlíková

1. Dunajský rybníkář pěknú dcerušku má

Du - na - jský ry - bni - kář pě - knú dce - ru - šku má,
ach, bo - že, ro - zbo - že, pro ko - ho ju cho - vá.

1. Dunajský rybníkář
pěknú dcerušku má,
[: ach, bože, rozbože,
pro koho ju chová. :]	7. Když k vratom přijeli,
tříkrát vystřelili:
[: Stroj sa, mladá paní,
ty pojeděš s námi. :]
2. Namlúvajú si ju
všelijací páni,
[: brněnští, hodonští,
také pán Tyburský. :]	8. Když na loď vsedali,
chtěla píti vodu,
[: oni jí podali
ze zlatého žbánu. :]
3. A ten pán Tyburský
štyry listy napsál
[: panu rybníkářu,
by mu dcéru prodat. :]	9. Já nejsu navyklá
ze zlatého žbána,
[: ale su navyklá
svojima rukama! :]
4. Dcéra přišla domu:
Tatíčku, co je vám,
[: snád' vás hlava bolí,
lebo život celý? :]	10. Jednú rukú piľa,
druhú sa topiľa
[: a tato slovečka
k sobě promluviľa. :]
5. Mě hlava nebolí,
ale život celý,
[: že jsem ťa zaprodat
Turku pohanovi. :]	11. Než by mňa měly mět
Turkovy ručičky,
[: radši mňa móžú mět
dunajské rybičky. :]
6. Ti Turci pohani
za stoľem sedijú,
[: do zlatých pohárů
vínko nalévajú. :]	12. Než by mňa měli mět
Turci pohanové,
[: radši mňa móžú mět
dunajští kaprové. :]

A 1020/1 – zp. Apolena Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** Čel. 2/s. 292, Koll. 2/s. 20–24, S 310–313, BII/41, BIII/17–20, Pol. 2/66, 3/186, ŽP T274, SB s. 36, Podl. 289, Slsp 1/418, 2/737, SlspD 1701, Hrab. 648, ČPK 164, 506. Viz též píseň *Ten hodonský mýtnýteto* sbírky.

2. Zakukala kukulenk v hustém háji

Živě

Za - ku - ka - la ku - ku - len - ka v hu - stém há - ji,
ke - rá že - na mu - ža bi - je, bu - de v rá - ji.

1. Zakukala kukulenk
[: v hustém háji, :]
kerá žena muža bije,
bude v ráji.

2. Zakukala kukulenk
[: v lesi ve tré,* :]
ja, kerý muž ženu bije,
bude v pekle.

*Poznámka sběratele: „Ve tré = na třech místech.“

A 1020/25 – zp. Apolena Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – Var.: S 1954, B II/661, BIII/947b, Lisa 205, Pol. 7/166.

3. Šla Andulka do háječka

Smutně

Šla An - du - lka do há - je - čka do ze - le - né - ho,
tre - fi - la tam na Ja - ní - čka, tre - fi - la tam
na Ja - ní - čka mo - dro - o - ké - ho, mo - dro - o - ké - ho.

1. Šla Andulka do háječka
do zeleného,
trefila tam na Janička,
trefila tam na Janička
modrookého,
modrookého.

2. Už Janošek modrooký
hájek zavírá,*
Andulenk bílým šátkem,
Andulenk bílým šátkem
očka utírá,
očka utírá.

3. Neptač, Anko, Andulenk,
že jsem s tebou spať,
a já budu zapírati
a já budu zapírati,
jak bych ťa neznať,
jak bych ťa neznať.

4. Jak to možeš zapírati,
když mňa každý znať,
jedno leží, druhé běží,
jedno leží, druhé běží,
třetí Pámbu dá,
třetí Pámbu dá.

5. V kanceláři na polštáři
tam ležijú dvě,
pověz, Anko, Andulenk,
pověz, Anko, Andulenk,
které je to mé,
které je to mé.

6. Které má modré očenk,
k tomu já sa znám,
bude-li sa dobře učit,
bude-li sa dobře učit,
do škole ho dám,
do škole ho dám.

7. Bude-li sa dobře učit,
bude z něho kněz,
počkaj, Anko, Andulenk,
počkaj, Anko, Andulenk,
šak ty zpomeneš,
šak ty zpomeneš.

8. Jemu sa nic nelíbilo,
jen stav vojanský,
že on pujde syny bránit,
otce, matku si zachránit,
národ slovanský,
národ slovanský.

9. Jede mladík na svém koni,
jede do pole,
matka plače a naříká,
matka plače a naříká
pro dítě svoje,
pro dítě svoje.

*Poznámka sběratele: „Zavírá = jde poslední z háje.“

A 1020/79 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – Var.: BIII/115, P-K 4/67, Slsp 2/670, 744, 3/476, SlspD 818, 2009, Hrab. 147.

4. V ratiškovských dolinách rozmarýn zelený

Mírně

V ra - ti - ško - vských do - li - nách, v ra - ti - ško - vských do - li - nách,
ro - zma - rýn ze - le - ný, ro - zma - rýn ze - le - ný.

1. V ratiškovských dolinách,
v ratiškovských dolinách
rozmarýn zelený,
rozmarýn zelený.

2. Větr s ním pohybuje,
větr s ním pohybuje
a on pěkně voní
a on pěkně voní.

3. V ratiškovských dolinách,
v ratiškovských dolinách
rozmarýn rozkvétá,
rozmarýn rozkvétá.

4. Ledajaký šohajek,
ledajaký šohajek
ode mňa ho pýtá,
ode mňa ho pýtá.

5. Nepýtaj ho ode mňa,
nepýtaj ho ode mňa,
ode mňa od samej,
ode mňa od samej.

6. Pýtaj si ho od otca,
pýtaj si ho od otca,
od mamičky mojej,
od mamičky mojej.

7. Já mám takých rodičů,
já mám takých rodičů,
co mňa rádi mají,
co mňa rádi mají.

8. Dondi pro mňa, šohaju,
dondi pro mňa, šohaju,
oni ti mňa dajú,
oni ti mňa dajú.

3. Když si chodí, ať si chodí,
já na to nedbám,
[: pro něj smutek neponesu
ani ho nemám. :]

4. Proč bych já proň smutek nesla,
však je chlapců víc,
[: za jednoho falešníka
mám jiných tisíc. :]

5. Kdyby ti jich tisíc přišlo,
co bys dělaťa?
[: Jednomu jako druhému
huběnkou daťa? :]

6. Já jich nechcu celý tisíc,
chcu jen jednoho,
[: co jsem si zamilovala
do srdce svého. :]

A 1020/81 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** S 1100, BII/168, Lísa 145, ŽP T163, Pol. 1/150, 6/94, Blaho 3/131, 4/s. 37, P–M 85, MP 279, Od Břeclavi 65, Mišk.712, Petružp 3/3.

5. Sokolíček, malý ptáček, vysoko lítá

Prostě

So - ko - lí - ček, ma - lý ptá - ček, vy - so -
ko lí - tá, co mně ne - se za no -
vin - ku, že nic ne - ří - ká, ne - ří - ká.

1. Sokolíček, malý ptáček,
vysoko lítá,
[: co mně nese za novinku,
že nic neříká. :]

2. Nese on mně novinečku,
a to takovou,
[: že můj ze všech nejmilejší
chodí za jinú. :]

A 1020/57 – zp. Marie Součková (10 let), sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** S 470, E s. 182/488, Slavia I 3/48, Hol. 2/209.

6. Gaľanda, gaľanda, uherští cigáni

Zvolna

Ga - ľan - da, ga - ľan - da, u - he - rští ci - gá - ni,
ne - ní tej pě - sni - čky, co by ne - za - hrá - li.

1. Gaľanda, gaľanda,
uherští cigáni,
není tej písničky,
co by nezahráli.

2. Co jsem sa nachodil
po tem márném světě
a včil mosím umřít,
basom teremtete.*

3. Co jsem sa nachodil
a našlapal blata,
nestojíš mně za to,
mrcho ledajaká!

4. Co jsem sa nachodil
a v noci nablúdiť
a včil mně gaľánku
ledaskdo odlúdiť.

5. Gaľánečko moja,
ty jsi moja zrada,
kdyby mňa zabili,
ty bys byla ráda.

*Poznámka editora: Maďarská nadávka ve významu českého „hrom do toho“, „hromská práce“.

A 1020/93 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** S 460, Koželuha 87, Sloboda 81, Pol. 6/10, Blaho 3/8, Petružp 2/45.

7. Okolo ohníčku jedenáct zbojníků

Truchlivě

O - ko - to o - hní - čku je - de - nást zbo - jní - čků,
ten dva - ná - stý ma - tý, ce - lý po - ru - ba - ný.

1. Okolo ohníčku jedenáct zbojníků, ten dvanáctý malý, celý porubaný.
2. Kamarádi moji, tu mňa nenechajte, na křížových cestách hrob mně vykopajte.
3. Hrob mně vykopajte a doňho mňa dajte, z mej ostrej šablenky kříž mně uděľajte.
4. Kdo pujde, pojede, každý si zpomene, tu leží Janíček, dvanáctý zbojníček, co nám ukazovať přes hory chodníček.*

*Poznámka editora: V poslední sloce se v melodii opakují poslední čtyři takty.

A 1020/9 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** Koll. 2/s. 67, S 381, BII/33, 39, BIII/68, 69, ČPN 127, Pol. 1/223, 3/123, Pol. 7/24, P-K 4/74, 7/119, Blaho 1/75, 3/76, 4/74, Slsp 1/249, 390, SlspD 696, Hrab. 659.

8. A tož, páni muzikanti, hled'te pozor dat

Rozmarně

A tož, pá - ni mu - zi - kan - ti, hle - d'te na mňa
na - u - čit sem sa pě - sni - čku, vy mně ju mo -
po - zor dat, Za - hra - jte mně mu - zi - ku
sí - te hrát. po - dle mé - ho ja - zy - ku,
mu - zi - kan - ti, ste ci - gá - ni, já vám ji - náč ne - ře - knu.

1. A tož, páni muzikanti, hled'te na mňa pozor dat, naučil sem sa pěsničku, vy mně ju mosíte hrát. Zahrajte mně muziku podle mého jazyku, muzikanti, ste cigáni, já vám jináč neřeknu.
2. Ten, co kladinét píská, ten je šelma největší a on sa s tým vychvaľuje, že to umí nejlepší, on po ulici chodí, chlāpců za sebů vodi, chlāpci kradů, jak možů, k peněžom si pomožů.
3. Ten basista, ten je blāzen, ten sa na kozi vozí, ten huslista, ten je druhý, on mu tu kozu vodi. Huslista mu nepříšeľ, kozu mu nepodržeľ, a on spadť z koze doľu, zlámať si obě nohy.

A 1020/80 – zp. Apolena Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** GubSb 224, S 1774, BIII/1547, Vyhl. s. 164, P-K 4/14.

9. Ach, můj milý mužičku, jak já ťa dom dostanu

Zvolna

Ach, můj mi - lý mu - ži - čku, jak já ťa dom
do - sta - nu, když už je čas ko - bě - du.

Rychle

Měj si o - běd, le - bo ne - měj, jen si go - řa - len - ky za - vdej,
go - řa - len - ka do - brá je, ta ža - ľu - dek spra - vu - je.

Žena 1. Ach, můj milý mužičku,
jak já ťa dom dostanu,
když už je čas k obědu.

Žena 5. Ach, jak mně ho přispoříš,
když si mně proň dom chodíš,
ani na tom dost není,
ešče sa se mnú vadiš.

3. Nic ty mně, synečku, netrucuj,
šak ty ešče nejsi milý můj,
nejsi milý ani nebudeš,
darmo mně, synečku, trucuješ.

4. Písek se na štvrtě neměří,
když milá milému nevěří,
kdybych já milému věřila,
dávno bych panenku nebyla.

Muž 2. Měj si oběd, lebo neměj,
jen si gořalenky zavdej,
gořalenka dobrá je,
ta žaludek spravuje.

Muž 6. Necht' ti jak chcu hubuju,
když ťa enom nebiju,
šak už jsem já dost propit,
ešče jsem ťa nepobil!

Žena 3. Mně gořalka nespědčí,
my doma máme děti,
pomyslet si mosíme,
co deň po dni strávíme.

Žena 7. A od čeho su hluchá,
jaks mňa praščil do ucha,
na tom dosti nebylo,
potlúkls, kde co bylo.

Muž 4. A já na to nic nedbám,
jen když gořalenku mám,
v hospodě si posedím,
kus chleba ti přispořím.

8. Stůl a dvě lavičky,
žbán a tři sklenice,
ostatní, ratata,
popotlúk pantáta.

* Poznámka editora: Ve strofách, které zpívá žena, je třeba opakovat 3. a 4. takt.

A 1020/97 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** S 1883, Sal. 2/16, Tomek 43, P-K 1/75, Lýsek 329, 330.

10. Když jsem já okolo mlýna šel

Mírně

Když jsem já o - ko - to mlý - na šel, ta - kú fra - jí - ren - ku
jsem na - šel, o - na na mě vče - ra vo - la - la,
když u po - to - ka ša - ty pra - la.

1. Když jsem já okolo mlýna šel,
takú frajírenku jsem našel,
ona na mě včera volala,
když u potoka šaty prała.

2. A já nevím, co to nového,
neviděta jsem dnes milého,
neviděta včera ani dnes,
snád' ty mně, synečku, trucuješ.

A 1020/70 – zp. Apolena Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** nedohledány.

11. Kamaráde Janku, vím já sedem zámků

Zvolna

Ka - ma - rá - de Jan - ku, ej, ka - ma - rá - de Jan - ku,
vím já se - dem zám - ků, ej, vím já se - dem zám - ků.

1. Kamaráde Janku,
ej, kamaráde Janku,
vím já sedem zámků,
ej, vím já sedem zámků.

5. Třetí zámek Lanštar,
ej, třetí zámek Lanštar,
vrať sa, milý, vrať sa,
vrať sa, milý, vrať sa.

2. O všechkých ti povím,
ej, o všechkých ti povím,
co sa neomýlím,
ej, co sa neomýlím.

6. Štvrtý je Debrecín,
ej, štvrtý je Debrecín,
už sa k vám nevrátím
ej, už sa k vám nevrátím.

3. První zámek Lindeš,
ej, první zámek Lindeš,
odkád', Jano, ideš,
ej, odkád', Jano, ideš?

7. Pátý je Komárno,
ej, pátý je Komárno,
už je, milá, darmo,
ej, už je, milá, darmo.

4. Druhý Nové Zámky,
ej, druhý Nové Zámky,
idem od galánky,
ej, idem od galánky.

8. Šestý zámek Nitra,
ej, šestý zámek Nitra,
buď, děvečko, chytrá,
ej, buď, děvečko, chytrá.

9. Sedmý zámek Budín,
ej, sedmý zámek Budín,
už sa víc nezbudím,
ej, už sa víc nezbudím.

A 1020/27 – zp. Apolena Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** BII/294, Lisa 61, Pol. 1/90, SlspD 1476, ŽP T113, Blaho 1/74, MP 146, Mišk. 8, ČPK 614.

12. Málo poslechněte, co vám budu vypravovat

Moderato

Má - lo po - sle - chně - te, co vám
 bu - du vy - pra - vo - vat, co se dě - je v svě - tě.
 Ten, kte - rý ně - co má, a když ho fo - rte - lnost
 e - šče si víc žá - dá,
 po - dve - de, tak spo - ko - jen bý - vá.

1. Málo poslechněte,
 co vám budu vypravovat,
 co se děje v světě.
 Ten, který něco má,
 ešče si víc žádá,
 a když ho fortelnost podvede,
 tak spokojen bývá.

2. Byl jeden statný muž,
 francúzskej zemi císař pán,
 jménem Napoleon.
 Měl mnoho království,
 zlata, stříbra dosti,
 on na tom spokojen být nechtěl,
 přišel taky o své.

3. Vyšel pod oblohu,
 brýle si na nos zavěsil,
 do nebe se zadíval
 a sám k sobě pravil:
 Z tej půlnoční strany
 štěstí mi veliké připadá,
 jsem po Bohu první!

4. Milý Bonaparte,
 v roku tisíce sedmistém,
 hlava podvedla tě,
 do Ruska jsi vyšel,
 o všecko jsi přišel,
 potom jak nějaký dezentýr
 utíkat jsi musel.

13. U Prešpurka kraj Dunaja

Pochodem

U Pre - špu - rka kraj Du - na - ja, u Pre - špu - rka
 kraj Du - na - ja je ka - sár - ňa, je ka - sár - ňa,
 je ka - sár - ňa ma - lo - va - ná.

1. U Prešpurka kraj Dunaja,
 u Prešpurka kraj Dunaja
 je kasárňa, je kasárňa,
 je kasárňa malovaná.
2. Pod kasárňú strom zelený,
 pod kasárňú strom zelený,
 pod tým stromem, pod tým stromem,
 pod tým stromem vojsko leží.
3. Od hor větr pofukuje,
 od hor větr pofukuje,
 už to vojsko, už to vojsko,
 už to vojsko mašíruje.
4. Mašíruje na dvě strany,
 mašíruje na dvě strany,
 z Uher do Čech, z Uher do Čech,
 z Uher do Čech, do Moravy.

5. Můj koníčku sivovoráný,
 můj koníčku sivovoráný,
 co jsi smutný, co jsi smutný,
 co jsi smutný, co ťa mrzí.
6. Mrzí-li ťa zbraně moja,
 mrzí-li ťa zbraně moja,
 lebo šabla, lebo šabla,
 lebo šabla ocelová.
7. Mrzímú mňa tvé ostružky,
 mrzímú mňa tvé ostružky,
 co bodajú, co bodajú,
 co bodajú moje bočky.
8. Moje bočky sú boľavé,
 moje bočky sú boľavé,
 ostružkama, ostružkama,
 ostružkama sú dopchané.

Poznámka sběratele: „Zpíváno od starých vojáků z dob Napoleonských.“

A 1020/17 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** Jde o torzo písně šířené kramářskými tisky (srov. Smetana, Robert – Václavěk, Bedřich: České písně kramářské. Praha 1937, s. 158).

A 1020/89 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – **Var.:** + S 363, Koll. 1/s. 89, BII/640, Pol. 5/48, Blaho 1/196, Slsp 1/40, SlspD 655-4, 16, Petřú 50-52, PetřúZp 3/42, ČPK 433.

14. Má milá je nemocná, ona rána nedočká

Mírně

Má mi-lá je ne-mo-cná, o-na rá-na ne-do-čká,
 já ju mo-sím na-vští-vi-ti tej dne-šní no-ci
 a já od ní ne-do-sta-nu žá-dnej ne-mo-ci.

- Má milá je nemocná, ona rána nedočká, já ju mosím navštívití tej dnešní noci, a já od ní nedostanu žádnéj nemoci.
- Optám sa jí, co je jí, že ju hlavička bolí, že ju bolí, pobolívá její hlavička, že ju po ní pošlahala její mamička.
- Pobili mňa pro tebe, že já nesmím chtět tebe, že ty mosíš, můj synečku, zapomínávat a pod naše okénečko nechodívávat.
- Před naším je zahrádka a v ní roste růžička, ani ty ju, moja milá, trhat nebudeš, protože ju za korduťkú nosit nebudeš.
- Před naším je zahrádka a v ní roste fialka, ani ty ju, můj synečku, trhat nebudeš, protože ju za klobúčkem nosit nebudeš.

15. Počkaj jen, počkaj, mrcha sedláče

Rychle

Po-čkaj jen, po-čkaj, mr-cha se-dlá-če,
 co bu-deš dě-lat, až sníš ko-lá-če,
 co bu-deš dě-lat, až je sníš, až je sníš,
 po-tom ty se-dlá-če, po-tom zvíš.

- [: Počkaj jen, počkaj, mrcha sedláče, co budeš dělat, až sníš kotáče, :] co budeš dělat, až je sníš, až je sníš, potom ty, sedláče, potom zvíš.
- [: Zapřáhnou voły, pujdu do pola, do rána bude plná stodoła, :] młatci budú młátit, žena vít, žena vít a já budu v hospodě vínko pít.
- [: Přiřďa z hospody: Koliks navíla, bude-li tolej, co jsem propít já? :] Tři měřice pšenice, pšenice, kúpiła jsem dcěři střevíce.

16. V širém poli hruška stojí

Mírně

V ši - rém po - li hru - ška sto - jí, vr - šek sa jí
ze - le - ňá, pod ňú se - dá mo - ja mi - tá,
je ce - lá u - pla - ka - ná.

- V širém poli hruška stojí, vršek sa jí zeleňá, pod ňú sedá moja milá, je celá uplakaná.
- Ach, co plačeš a naříkáš o tvůj věnec zelený, já pojedu do Triestu, koupím ti pozlacený.
- Jakpak ty to můžeš rovnat, zelený k pozlacenému, tak jak ty sa můžeš rovnat k mládenci poctivému.
- Už mně koňa vyvádějí, už mně koňa sedlají, už mně koňa ven vyvedli a trumpěť trúbijí.
- Přestaňte mně koňa sedlat, přestaňte mně trúbiti, přestaňte trumpěť trúbiti, já sa budu lúčiti.
- Najprv se svú mamičkú, kerá mě vychovála, potom se svú najmilejší, kerá mě milovala.
- Děkuju vám, má mamičko, za vaše vychování a tobě, má najmilejší, za věrné milování.
- Ten šáteček, cos mně dała, ten já nosit nebudu, až já přijdu k regementu, kvér s ním pucovat budu.
- Ten prstýnek, cos mně dała, ten já nosit nebudu, až já přijdu k regementu, do kvéra ho nabiju.
- Tu růžičku, cos mně dała, tu já sobě ponechám, až já přijdu k regementu, tu si já za čáku dám.

A 1020/84 – zp. Františka Holečková (50 let), sb. Josef Kračmer, 1907. – Var.: BIII/143b, 1198, Hol. 2/82b, Lísa 161, Sal. 1/20, Indra 29; + Bakala 361.

17. Vojáci, vojáci, všecí ste jednací

Vo - já - ci, vo - já - ci, vše - cí ste je - dna - cí,
tak ja - ko - by vás mě - la, tak ja - ko - by vás mě - la, vše - ckých
je - dna má - ti, vše - ckých je - dna má - ti.

- Vojáci, vojáci, všecí ste jednací, tak jakoby vás měla, tak jakoby vás měla všeckých jedna máti, všeckých jedna máti.
- Kerá má mamička na vojné synečka, nech sa ona podívá, nech sa ona podívá z rána do měsíčka, z rána do měsíčka.
- Bude-li krvavý, bude porúbaný, bude-li modravý, bude-li modravý, bude pošlapaný, bude pošlapaný.
- Já jsem sa dívala, on byt pěkný bílý, ach, bože, rozbože, ach, bože, rozbože, snád' je ešče živý, snád' je ešče živý.

A 1020/82 – zp. Františka Holečková, sb. Josef Kračmer, 1907. – Var.: S 1657, Blaho 4/118, Petru 137, PetruZp 3/144, Mišk. 187 var. I, Hrab. 423, Bakala 365.

18. Vem ty si mňa, lebo nevem (polka)

Polka

Vem ty si mňa, le - bo ne - vem, já mám ka - bát e - nom je - den,
vem ty si mňa, a - le - bo ne, já mám ka - bát e - nom ten.

1. Vem ty si mňa, lebo nevem,
já mám kabát enom jeden,
vem ty si mňa, alebo ne,
já mám kabát enom ten.

A 1081/2 – zp. František Vlasák, sb. Hynek Bím, 1910. **Var.:** Srov. Zíbrt s. 290.

19. Dyž sem išla z kostela

Dyž sem i - šla z ko - ste - la, mi - lé - ho sem vi - dě - la,
se - dla sem si na kraj na la - ve - čku,
sl - za mně pa - da - ly po mém lí - čku.

1. Dyž sem išla z kostela,
milého sem viděla,
sedla sem si na kraj na lavičku,
slza mně padaly po mém líčku.
2. Eště jednu sestru mám
aj téj takú radu dám,
aby se tak mladička nevdávala,
slobodných mládenců nepúščala.

20. Ratiškovská hospoda pod pěknýma stromami

Ra - ti - ško - vská ho - spo - da pod pě -
kný - ma stro - ma - ma a já tam mám
ga - lá - ne - čku a já tam mám ga - lá -
ne - čku, a - le né - ni u - přim - ná.

1. Ratiškovská hospoda
pod pěknýma stromama
a já tam mám galánečku
a já tam mám galánečku,
ale není upřímná.
2. Chodijú tam dvě jiní,
ale nejsou upřímní,
dej si pozor, má panenka,
dej si pozor, má panenka,
jeden tě z nich ošidí.
3. Dyž ně bylo patnáct let,
ošidila sem jich pět
a šestého ošidit mám
a šestého ošidit mám,
ale to neudělám.
4. Zanechám já mú milú
aj tú její peřinu,
eště sa já vyspat možu,
eště sa já vyspat možu
pod tú lipú zelenú.
5. Pod tú lipú zelenú,
gde ftáčkové zpívajú
a vojáci, hežčí chlápci,
a vojáci, hežčí chlápci
šablíčkama břínkajú.

A 69/5 – zp. František Vlasák, sb. Hynek Bím, 1910. – **Var.:** Slavia II 5/167, BI/7, Pol. 2/13, Mišk. 308, Hrab. 110, Waisar s. 41, ČPK 238, Slsp řada variant.

A 69/9 – zp. František Vlasák, sb. Hynek Bím, 1910. – **Var.:** S 2099, BIII/ 622, 624, Pol. 6/137, P-K 2/85, Waisar s. 145, ČPK 505.

21. V širém poli stolička

Zvolna 1)

V ši - rém po - li sto - li - čka,

2)

na ní se - dí A - ni - čka,

na ní se - dí A - ni - čka,

3)

če - ká z voj - ny Ja - ní - čka.

Rychle tzv. omotávka (cifra)

1) 2. sl. 2) 2. sl. 3) var. 3) var.

Už Jan - ko z vo - vra - né - ho

1. V širém poli stolička,
na ní sedí Anička,
na ní sedí Anička,
čeká z vojny Janička.

2. Už Janko z vojny jede,
vraného koňa si vede,
třikrát sa on zatočil,
palášek mu vyskočil.

3. Spadl milěj do bočka,
do věrného srdečka,
ona nic nemeškala,
k sobášu sa chystala.

4. Hore, hudci, hore hraj,
hore, hudci, hore hráš
a já půjdu na sobáš
a já půjdu na sobáš.

A 1081/3 – zp. František Vlasák, sb. Hynek Bím, 1910. – **Var.:** BII/7, 8, ČMK 195, Lísa 192, 195, Pol. 3/231, 6/217, 7/123, Blaho 3/132, Podl. 284, Petružp. 3/112, Hrab. 653, ČPK 475, SlspD 894, 1328, 1841.

22. Ten špás udělám

Volně (♩ = 66)

Ten špás u - dě - lám, na vo - jnu sa pře - ca dám,

a to v mě - stě O - lo - mú - ci. V mě - stě O - lo - mú - ci

tam ve - rbu - jú vo - já - ci, tam ve - rbu - jú vo - já - ci.

1. Ten špás udělám,
na vojnu sa přeca dám,
a to v městě Olomúci.
V městě Olomúci
tam verbují vojáci,
tam verbují vojáci.

2. Koňa sedlajte,
karabinu mně dajte,
nech vypálím jednu ranu,
aby mňa slyšela
tá moja nejmilejší
až k zelenému háju.

3. Milá slyšela,
hned k hájíčku běžala.
Ty můj ze všech nejmilejší,
dybych ťa, šohajku,
rači nepoznala
do svej smrti nejdelší.

A 1009/287 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1950. – **Var.:** S 1703, E s. 183/492.

23. Čeho sem sa já smutný nenadál

Volně a táhle (♩ = 60)

Če - ho sem sa já smu - tný ne - na - dál,

že sem sa já tak mla - d'u - čký, že sem sa já tak mla - d'u - čký

na, na, na vo - jnu do - stál, na vo - jnu do - stál.

1. [: Čeho sem sa já smutný nenadál, :]
že sem sa já tak mladučký,
že sem sa já tak mladučký
na, na, na vojnu dostál,
na vojnu dostál. | 2. [: Dostanu šaty, koňa vraného, :]
teho si mám osedlati,
teho si mám osedlati,
se-, se-, sesednu na něho,
sesednu na něho. |
|--|--|

Poznámka sběratele: „Vojenská píseň táhlého typu rovinného.“

A 1009/261 – zp. Josef Mikuš, sb. Jan Poláček, 1950. – Var.: Peck 217, Petrů 152.

24. V ratiškovském lesi cosi sa tam bělá

Volně a výrazně (♩ = 72)

V ra - ti - ško - vském le - si co - si sa tam bě - lá,

sú - li to tam hu - sy, ne - bo sně - hy le - žá,

ne - bo sně - hy le - žá.

1. V ratiškovském lesi
cosi sa tam bělá,
[: sú-li to tam husy,
nebo sněhy ležá. :]	7. Ani mně neumřeš
ani neokřeješ
[: ani mně nepovíš,
jak dlouho živ budeš. :]
2. Dyby byly husy,
snád' by odletěly,
[: dyby byly sněhy,
snád' by roztajaly. :]	8. Podaj mně, má milá,
šablu zrcadlenú,
[: nech sa já podívám,
jak mně líčka blednú. :]
3. Bělá sa tam, bělá,
postélka ustlaná,
[: na ni šuhaj leží,
hlava porúbaná. :]	9. Šablu mu podala,
honem odskočila,
[: na jeho srdénku
zradu ucítila. :]
4. Z jednej strany leží
z ocele šablenka,
[: z druhej strany sedí
jeho frajärenka. :]	10. Kdo ti, moja milá,
kdo ti tú radu dal,
[: istě po mej smrti
byl by ťa miloval. :]
5. V jednej ruce drží
bílený šáteček,
[: v druhej ruce drží
zelený průteček. :]	11. Nedal mně ju žádný,
dala sem si sama,
[: na tvójem srdénku
zradu sem poznala. :]
6. Bíleným šátečkem
čelo mu utírá,
[: zeleným průtečkem
muchy mu odháňá. :]	12. Byl bych ti, má milá,
byl bych ti hlavu stál,
[: aby po mej smrti
žádný ťa nedostál. :]

A 1009/281 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1953. – Var.: S 263, BII/40, BIII/131, Tomek 92, Sal. 2/25, Pol. 2/58, 4/98, 99, ŽP T160, Blaho 2/37, 3/143, SB s. 62, P-M 81, Mišk. 14, 160, Konečná 57.

25. Letěl, letěl roj

Velmi zdlouha (♩ = 52)

Le - těl, le - těl roj přes méj mi - lej dvůr,

vle - těl na o-kén-ko, za - ťu - kál na ské-lko: Stroj sa, mi-lá, stroj.

1. [: Letěl, letěl roj
přes méj milej dvůr, :]
[: vletěl na okénko,
zaťukál na skélko:
Stroj sa, milá, stroj. :]	2. [: Jaké strójení,
dyž mati brání, :]
[: že mňa nejsi hoden,
mej lásky slobodnej,
šohaju švarný. :]
3. [: Dyž nejsu hoden,
ostávaj sbohem, :]
[: hledaj si, možeš-li,
iné potěšení,
já si nemožem. :]	

A 1009/256 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1949. – **Var.:** S 248, B I/128, BII/200, Pol. 1/115, ŽP 99, Blaho 2/57, MP 119, ČPK 170, Sisp řada variant (incipit *Letí roj...*).

26. Za oborů v černém lesi

Zdlouha (♩ = 72)

Za o - bo - rú v čé - rném le - si

An - du - len - ka trá - vu ko - sí,

An - du - len - ka trá - vu ko - sí.

1. Za oborů v černém lesi
Andulka trávu kosí,
Andulka trávu kosí.	4. Kdo ti kázal trávu žnůti,
včil tu mosíš zahynůti,
včil tu mosíš zahynůti.
2. Nakosila, navázala,
za sebe se ohlédala,
za sebe se ohlédala.	5. Než bych já tu zahynůla,
rač bych třikrát zavolala,
rač bych třikrát zavolala.
3. Neviděla tam žádného,
enom myslivca švarného,
enom myslivca švarného.	6. Zavolaj třikrát, štyrykrát,
neozve sa ti ani fták,
neozve sa ti ani fták.

7. Dyž ponajprv zavolala,
obora sa rozléhala,
obora sa rozléhala.	12. Co tu děláš, myslivečku,
že máš od krvi flintičku,
že máš od krvi flintičku.
8. Dyž podruhé zavolala,
obora sa oťrísala,
obora sa oťrísala.	13. Zastřelil sem holubičku
v mlynářovém okénečku,
v mlynářovém okénečku.
9. Dyž po třetí zavolala,
svých bratrů sa dovolala,
svých bratrů sa dovolala.	14. Ve dně, v noci vrkávala,
mně smutnému spat nedala,
mně smutnému spat nedala.
10. Hned koničky šírovali,
do obory pospíchali,
do obory pospíchali.	15. To nebyla holubička,
to byla naša sestřička,
to byla naša sestřička.
11. Neviděli tam žádného,
enom myslivca švarného,
enom myslivca švarného.	16. Za to pujdeš do vězení,
pomoci ti žádněj není,
pomoci ti žádněj není.

Poznámka sběratele: „Obsahem jde o rozšířenou baladu o žnečce, která byla napadena myslivcem a dovolala se sice pomocí svých bratrů, avšak pozdě. Podle jiné verze bratři přišli včas a sestru zachránili. Nápěv je tomuto smutnému ději velmi přílehlavý a zdá se starobylý. Náhodné metrum 6/4 není zde pod vlivem hudby nástrojové – taneční !!, jak tomu bývá na Hané nebo v Čechách.“

A 1009/251 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1949. – **Var.:** S 405–408, BII/19, BIII/46, 104, Vyhl. s. 139, Geryk 1/95, P-K 3/109, Bělík 35, Kat. 1/s. 103–114, P-M 167, Zeman 69, Lýsek 16.

27. Prší, prší, enom leje

Mírně (♩ = 80)

Pr - ší, pr - ší, e - nom le - je, a my do - mu ne - pu - jde - me.

Ne - pu - jde - me, ne - pu - jdem, až sa ho - dně na - pi - jem.

1. Prší, prší, enom leje,
a my domu nepujdeme.
[: Nepujdeme, nepujdem,
až sa hodně napijem. :] | 2. Zahrajte nám trenterente,
staré baby ven vyžeňte.
[: Vyžeňte jich z hospody,
sú to velké potvory. :] |
|---|--|

A 1009/278 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, [1953]. – **Var.:** nedohledány.

28. Hájíčku, hájíčku, už sem ťa dohájlil

Volně (♩ = 88)

Há - jí - čku, há - jí - čku, už sem ťa do - há - jil,
 dě - ve - čko, sr - dé - čko, dě - ve - čko, sr - dé - čko,
 už sem k vám do - cho - dil.

- Hájíčku, hájíčku,
už sem ťa dohájlil,
děvečko, srdéčko,
děvečko, srdéčko,
už sem k vám docho-dil.
- Ešče sú hájnici,
co háj hájivali,
ešče sú šohaji,
ešče sú šohaji,
co k nám chodívali.
- Ešče sú hájnici,
co háj hájit budú,
ešče sú šohaji,
ešče sú šohaji,
co k nám chodit budú.

A 1009/240 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1947. – **Var.:** S 523, Bl/3, 148, Pol. 3/58, 4/49, Blaho 1/52, 2/36, ŽP T94, SispD 1993, P-M 47, MP 170, Mišk. 673, Petružp 2/4, 5, Hrab. 173, ČPK 128.

29. Hody, milé hody, už sem dohodovál

Zvolna (♩ = 72)

Ho-dy, mi-lé ho - dy, už sem do-ho-do - vál,
 už sem šty - ry no - ci do-ma ne-no-co - vál.

- Hody, milé hody,
už sem dohodovál,
už sem štyry noci
doma nenocovál.
- Doma nenocovál,
koně nepucovál,
dyž sem štyry noci
s chlapcama verbovál.
- S chlapcama verbovál,
galánku milovál,
hody, milé hody,
už sem dohodovál.

A 1009/279 – zp. Petr Šupálek, sb. Jan Poláček, 1953. – **Var.:** Bl/s. LII, č. 10, ŽP T96, Pol. 2/21, 32, 4/48, 49, MP 35, Mišk. 701, Petružp 1/76, Konečná 51, Zeman 26, Hrab. 601.

30. Létala je lašťověnka

Volně (♩ = 76)

Lé - ta - la je la - što - věn - ka, lé - ta - la,
 lé - ta - la je la - što - věn - ka, lé - ta - la,
 ej, až sa o - na ne - be, ze - mi tý - ka - la.

- Létala je lašťověnka, létala,
létala je lašťověnka, létala,
ej, až sa ona nebe, zemi týkala.
- Přiletěl k ní krahulíček, pěkný fták,
přiletěl k ní krahulíček, pěkný fták,
ej, kdy sa budeš, lašťověnko, vydávat.
- Já sa budu, krahulíčku, vydávat,
já sa budu, krahulíčku, vydávat,
ej, až sa bude suchá linda zeleňat.
- Zaletěl on krahulíček do krámu,
zaletěl on krahulíček do krámu,
ej, a nakúpil zeleného hedvábu.
- Omotál s ním suchú lindu dokola,
omotál s ním suchú lindu dokola,
ej, a včil budeš, lašťověnko, žena má.

A 1009/247 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, [1949]. – **Var.:** Čel. 1/s. 81, Koll 1/227, č. 15, S 2049, 2051, Peck 56, Bl/136, Bl/568, BlII/1379, Lísa 58, 79, Tomek 118, Geryk 2/92, Pol. 2/118–120, 4/83, 7/66, ŽP T77, Blaho 2/95, 3/ 66, 141, ValKlob 2/249, MP 278, Mišk. 246, Petružp 1/80, Hrab. 669, ČPK 550, řada variant ve Sisp.

31. Chudobo, chudobo, ty si ně tým vinná

Volně (♩ = 80)

Chu - do - bo, chu - do - bo, ty si ně tým vi - ná,
cho - dil by k nám šo - haj, brá - ní mu ro - di - na.

1. [: Chudobo, chudobo,
ty si ně tým vinná, :]
[: chodil by k nám šohaj,
brání mu rodina. :]	3. [: Třeba su já céra
chodebnej mateři, :]
[: přeca neotevřu
ledakemu dveři. :]
2. [: Ani tak rodina,
jak jeho mamička, :]
[: že su já pro něho
chudobná děvečka. :]	4. [: Třeba su já céra
z chudobného domu, :]
[: přeca su poctivá,
chvála Pánu Bohu. :]

A 1009/254 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1949. – **Var.:** S 1004, BII/225, ŽP T106, MP 286, Hrab. 646c;
+ Mišk. 653.

32. V ratiškovském osení je rozmarýn zelený

Volně (♩ = 76)

V ra-ti-ško-vském o - se - ní je ro-zma-rýn ze - le - ný,
le - ží tam sy - ne - ček, šva - rný mlá - de - ne - ček,
je ce - lý u - na - ve - ný.

1. V ratiškovském osení
je rozmarýn zelený,
[: leží tam syneček,
švarný mládeneček,
je celý unavený. :]	2. [: Běž, má milá, běž k němu,
optaj sa ho, co je mu.
Bolí ho hlavička,
švarného synečka,
potřebuje doktora. :]
	3. [: Jeho milá slyšela,
hned tam k němu běžala,
dala mu hubičku,
švarnému synečku,
není třeba doktora. :]

A 1009/242 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1948. – **Var.:** Sal. 1/15, Geryk 2/84, ŽP T311, P-K 3/94,
SISp 3/564, MP 78, Hrab. 174.

33. Až já umřu, co ně dáte

Volně (♩ = 76)

Až já um - řu, co ně dá - te,
až já um - řu, co ně dá - te, ej, až já um - řu,
co ně dá - te, e - nom mňa pě - kně po-cho-vá - te.

1. Až já umřu, co ně dáte,
až já umřu, co ně dáte,
ej, až já umřu, co ně dáte,
enom mňa pěkně pochováte.	2. Na hrob dáte slovo boží,
na hrob dáte slovo boží,
ej, na hrob dáte slovo boží,
aby věděli, kdo tam leží.
3. Leží, leží, ležat bude,
leží, leží, ležat bude,
ej, leží, leží, ležat bude,
až anděl Páně s trúbú přinde.	

A 1009/275 – zp. Kateřina Kovářiková, sb. Jan Poláček, [1958]. – **Var.:** S 41, BI/283, BII/588, BIII/1107,
Pol. 6/7, Poláš. 122, Mišk. 304, Petrůžp 1/14, Hrab. 182, ČPK 312.

34. Ja, spadla mně šablíčka

Volně a táhle (♩ = 54)

Ja, spa - dla mně ša - bli - čka to z vra - né - ho ko - ní -
 čka, pod' mně ju, má mi - lá, po - dat
 a já mo - sím ma - ší - ro - vat.

1. [: Ja, spadla mně šablíčka
to z vraného koníčka, :]
[: pod' mně ju, má milá, podat
a já mosím mašírovat. :]
2. [: Ja, spadla mně do blata,
pod' sem, milá má zlatá, :]
[: esli néni zamazaná
tá šablenka ocelová. :]
3. [: Ja, šablu mu podala
a smutně zaplakala, :]
[: vrať sa, šohaj, z vojny domu,
já na tebe čekat budu. :]

A 1240/13 – zp. Kateřina Kovářiková, sb. Jan Poláček, 1954. – Var.: GubSb 201, E s. 355/279, S 1699, BI/54, Pol. 7/21, Slsp 1/296, SlspD 1577, Petruž 129, Petružp 3/36, Hrab. 413, ČPK 452.

35. Teče voda, teče, po kamení šustí

Volně (♩ = 76)

Te - če vo - da, te - če, po ka - me - ní šu - stí,
 sli - bo - val mně mi - lý, že mňa ne - o - pu - stí.
 Ze slo - ve - čka je - dné - ho ztra - ti - la sem mi - lé - ho.

1. Teče voda, teče,
po kamení šustí,
sliboval mně milý,
že mňa neopustí.
Ze slovečka jednoho
ztratila sem milého.
2. Došla sem k muzice,
stójím vedle kola,
můj milý sa točí,
nebójí sa Boha.
Kolem mě sa ovíňá
a inú do tanca brá.
3. Došla sem dom a
lehnú na lože své,
ach, Bože, rozbože,
potěš srdenko mé.
A tu čuju divný hlas:
Staň, má milá, idu zas.
4. Co ťa sem dohnalo,
nešťasné stvoření,
marné je ti, marné
to tvoje chodění.
A já už mám druhého,
Pána Boha samého.

A 1009/262 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1950. – Var.: S 455, BIII/616, Sal. 2/23, Mojžíšek 66, 87, Pol. 6/173.

36. Nemožem, nemožem

Volně a táhle (♩ = 60)

Ne - mo - žem, ne - mo - žem, ke - rak si po - mo - žem, mo - ja ga - lá - ne - čka,
 mo - ja ga - lá - ne - čka pro - bo - dla sa no - žem.

1. [: Nemožem, nemožem,
kerak si pomožem, :]
[: moja galánečka,
moja galánečka
probodla sa nožem. :]
2. [: Probodla sa nožem
pro jedno slovečko, :]
[: že sem jí neřekl,
že sem jí neřekl,
sbohem, galánečko. :]
3. [: Řekl sem jí, řekl,
ale potichúčky, :]
[: aby neslyšely,
aby neslyšely
iné galánečky. :]

A 1009/250 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1948. – Var.: Pol. 1/153, 155, 4/119.

37. V Brně na Špilberku stójí vraný kuň

Volně (♩ = 66)

V Br-ně na Špi-lbe-rku stó-jí vra-ný kuň a na tem ko-ní-čku

a na tem ko-ní-čku ce-lý mun-dúr můj.

<p>1. [: V Brně na Špilberku stójí vraný kuň :]
[: a na tem koníčku a na tem koníčku celý mundúr můj. :]</p>	<p>2. [: Okolo koníčka vojáci stójá, :]
[: švarného šohajka, švarného šohajka do vojny strójá. :]</p>
<p>3. [: Jak ho přistrójili, na koňa dali, :]
[: ešče na levý bok, ešče na levý bok šablu připjáli. :]</p>	

A 1009/260 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1950. – **Var.:** S 1691, BII/615, BIII/1211, Schnirch 199, Tomek 62, Pol. 2/212, 48219, MP 231, Slsp 1/287, 2/117, 3/497, Blaho 2/67, Hrab. 397, ČPK 419.

38. Ratiškovský šenku, vrť sa kolem

Volně, teskně (♩ = 66)

Ra-ti-ško - vský šen - ku, vrť sa ko - lem,

ra - ti - ško - vské dí - vky, s Pá - nem Bo - hem,

ra - ti - ško - vské dí - vky, s Pá - nem Bo - hem.

<p>1. [: Ratiškovský šenku, vrť sa kolem, :]
ratiškovské dívky, s Pánem Bohem,
ratiškovské dívky, s Pánem Bohem.</p>	<p>3. [: Vyšla ven, vyšla ven, zaplakala, :]
o dalekej cestě rozmlúvala,
o dalekej cestě rozmlúvala.</p>
<p>2. [: Vyndi ven, vyndi ven, potěšení, :]
na to naše smutné rozlúčení,
na to naše smutné rozlúčení.</p>	<p>4. [: Už sa ten syneček preč ubírá, :]
žádný za ním dverí nezavírá,
žádný za ním dverí nezavírá.</p>

A 1009/274 – zp. Petr Šupálek, sb. Jan Poláček, 1953. – **Var.:** Pol. 7/144, Petruž 105.

39. Jedna hodina z půlnoci byla

Volně (♩ = 66)

Je-dna ho-di-na z půl-no-ci by-la, dyž mě má mi-lá

vy-pro-vo-di-la, dyž mě má mi-lá vy-pro-vo-di-la.

<p>1. Jedna hodina z půlnoci byla,
dyž mě má milá vyprovodila,
dyž mě má milá vyprovodila.</p>	<p>4. Není poctivá a já mládenec,
nemožem nosit zelený věnec,
nemožem nosit zelený věnec.</p>
<p>2. Vyprovodila až do hájička,
tam zme počuli zpívat slavička,
tam zme počuli zpívat slavička.</p>	<p>5. Ty si, můj milý, ty si tem vinen,
tys mňa napájál červeným vínem,
tys mňa napájál červeným vínem.</p>
<p>3. Slaviček zpíval, háj sa rozléhál,
že moja milá není poctivá,
že moja milá není poctivá.</p>	<p>6. Ty si, má milá, ty si vinnější,
tys mňa volala do síně vaší,
tys mňa volala do síně vaší.</p>
<p>7. Né tak do síně, jak do kuchyně,
tams mně říkala slova upřimné,
tams mně říkala slova upřimné.</p>	

A 1009/267 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1951. – **Var.:** Čel. 1/s. 64, BI/349, BIII/136, 473, Kubín 2, Pol. 4/67, ŽP T255, Slsp 3/395, Geryk 1/50, P-K 3/51, 4/64, ValKlob 2/158 (zde odkazy na polské var.), P-M 61, Petruž 47.

40. Poslúchejte, dobří lidé

Mírně (♩ = 100)

Po - slú - che - jte, do - bří lu - dé, po - slú - che - jte,
do - bří lu - dé, co sa za - jtra, co sa za - jtra,
ej, co sa za - jtra ro - bit bu - de.

1. Poslúchejte, dobří lidé,
poslúchejte, dobří lidé,
co sa zajtra, co sa zajtra,
ej, co sa zajtra robit bude.	4. Už ju vedú k šibenici,
už ju vedú k šibenici,
čekajú tam, čekajú tam,
ej, čekajú tam dvá hajduci.
2. Budú utrácť Aničku,
budú utrácť Aničku,
rychtárovu, rychtárovu,
ej, rychtárovu tú cerečku.	5. Chceš, Aničko, moja byti,
chceš, Aničko, moja byti,
já ti chcu smrť, já ti chcu smrť,
ej, já ti chcu smrť vykúpiť.
3. Už ju vedú přes polečko,
už ju vedú přes polečko,
pres šťastínské, pres šťastínské,
ej, pres šťastínské pres městečko.	6. Dneskaj bys ně ju vykúpil,
dneskaj bys ně ju vykúpil,
zajtra bys ně, zajtra bys ně,
ej, zajtra bys ně na krk stúpil.
7. Dyž já řeknu s knězem amen,
dyž já řeknu s knězem amen,
spadni ně, hlavěnko, na zem,
ej, spadni ně, hlavěnko, na zem.	

41. Ten hodonský mýtný pěknú cérušku má

Volně a výrazně (♩ = 66)

Ten ho - don - ský mý - tný pě - knú cé - ru - šku má, o - na nic ne - dě - lá
v o - ké - ne - čku se - dá, v o - ké - ne - čku se - dá.

1. Ten hodonský mýtný
pěknú cérušku má,
[: ona nic nedělá,
v okénečku sedá. :]	5. Dověděl sa o ní
ten turecký kníže,
[: za stoleček sedá,
psáničko jí píše. :]
2. V okénečku sedá
a pěkně si zpívá,
[: její smutný hlásek
do Dunaja padá. :]	6. Ten hodonský mýtný
na kraj stola sedí
[: a do jeho psáňá
celý smutný hledí. :]
3. Krajčíři, krajčíři
světa širokého,
[: ušijte mně šaty
z květu makového. :]	7. Ceruška si zpívá,
tatiček si vzdychá,
[: ach, můj Bože dobrý,
žalostně naříká. :]
4. My ti jich ušijem
z květu makového,
[: navij nám hedbávu*
z děšča májového. :]	8. Ach, ceruško milá,
ty máš byť Turkova,
[: ach, můj Bože dobrý,
máš byť jeho žena. :]

*Poznámka editora: Přehazování souhlásek nebo slabik ve výrazech s obtížnější výslovností bylo v dialektu běžné – např. hedbávný (hedvábný), toral (tolar), falář (farář), cereľ (celer) apod.

A 1009/268 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1951. – **Var.:** S 33b, 331–336, E s. 401/24, BII/13, BIII/41, ČMK 190, 290, Hol. 1/40, 4/10, Sal. 2/45, Pol. 1/192, 6/149, ŽP T204, P–K 4/98, SlspD1827, SB s. 59, 61, Podl. 282, Zeman 78, Hrab. 658.

A 1009/263 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1951. – **Var.:** S 269–272, BI/135, BII/41, BIII/17, Pol. 2/66, 3/186, Pol. 5/185, Blaho 1/180, 2/110, 4/112, 119, G–S 7a, SB s. 36, Podl. 289, Slsp 1/418, 2/737, SlspD 1701, P–M 12, 14, Hrab. 648, Konečná 110. + BII/157, Podl. 55. Viz též píseň *Dunajský rybníkář pěknú dcerušku má* této sbírky.

42. Sem, chaso, jachajte, pomoci žádajte

Vzrušeně (♩ = 92) Zvolňovat

Sem, cha-so, ja-cha-jte, po-mo-ci žá-da-jte na - šé-mu he-jtma-nu,

má na če-le ra-nu ve-li-kú, za-mo-dra-lú, jój, jój, jój.

1. Sem, chaso, jachajte, pomoci žádajte našému hejtmanu, má na čele ranu velikú, zamodralú, jój, jój, jój.
2. Pročs byl taký mylný, hejtmánku náš milý, že sas dal podvésti takému nešťestí, sokole náš udatný, jój, jój, jój.
3. Dyť tys byl chlap silný, každému odporňý, žádného sas nebál, dyž kohos kde potkál, tak jako lev tys rúbál, jój, jój, jój.
4. Kde sú tvoje šaty, kde tvůj retaz zlatý, kde tvé premováňí, kde kabát červený, husáre malovaný, jój, jój, jój.
5. Kde je tvoja flinta, tvá cedrová pýcha, kde tvé ostré nože, cos míval při sobě, už to nepomože, jój, jój, jój.
6. Kde je tvoja hlava pěkná kaderavá, kde je tvár překrásná? Tá je zohavená a světu nepodobná, jój, jój, jój.

Poznámka sběratele [rok 1953]: „Píseň o těžce raněném hejtmanu zbojnickém jest součástí kultu zbojnického, jehož hlavní ohniska jsou střední Karpaty na Slovensku. Působivost kultu je tak mocná, že pronikl hluboko na Moravu, důkazem čehož je naše píseň ‚naříkačka‘ a její obdoba z Dolňácka. Viz Slovácké písničky 3/160.“

A 1009/271 – zp. Petr Šašina, sb. Jan Poláček, 1953. – **Var.:** BIII/75, Pol. 3/160, ŽP T235, P–K 7/117a, SB s. 42–43.

43. Lúka široká, tráva zelená

Volně (♩ = 66)

Lú - ka ši - ro - ká, trá - va ze - le - ná,

z Ra - ti - ško - vic sú dě - vča - ta ja - ko ma - le - na,

z Ra - ti - ško - vic sú dě - vča - ta ja - ko ma - le - na.

1. Lúka široká, tráva zelená, z Ratiškovíc sú děvčata jako malena, z Ratiškovíc sú děvčata jako malena.
2. Sú, sú, né všecy, enom nekeré, keré majú očka modré, líčka červené, keré majú očka modré, líčka červené.
3. Lúka široká, tráva zelená, z Ratiškovíc sú pocholci jako malena, z Ratiškovíc sú pocholci jako malena.
4. Sú, sú, né všecí, enom nekeří, keří majú za klobúkem pávové péří, keří majú za klobúkem pávové péří.
5. Pávové pérko až po raménko, spánebohem tu ostávaj, moja frajérko, spánebohem tu ostávaj, moja frajérko.
6. Pávové pérka až po raménka, nevyplačeš, nevymodlíš z vojny šohajka, nevyplačeš, nevymodlíš z vojny šohajka.
7. Dybys plakala do dňa bílého, nevyplačeš, nevymodlíš z vojny milého, nevyplačeš, nevymodlíš z vojny milého.

A 1009/253 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1949. – **Var.:** S 1449, Kocman 85, BIII/218, 219, Pol. 3/99, 6/78, Blaho 2/57, Slsp 3/319, 443, 488, Mišk. 13, 651, ČPJ 555.

44. U Prešpurka teče voda čistá

Volně (♩ = 72)

U Pre - špu - rka te - če vo - da či - stá,
 pla - če o mňa ga - lá - ne - čka i - stá,
 pla - če, pla - če, ru - ky za - la - mu - je,
 že sa pro mňa vra - ný kuň ší - ru - je.

1. U Prešpurka teče voda čistá,
plače o mňa galánečka istá,
plače, plače, ruky zalamuje,
že sa pro mňa vraný kuň šíruje.
2. Neplač, neplač, potěšení moje,
šak sa šijú pro mňa šaty nové,
šaty nové, světlé vyložení,
neplač, neplač, moje potěšení.
3. Jak nemám já přežalostná plakat,
dyž ťa vidím husté blato šlapat,
husté blato v Prešpurku na placi,
tam sa execírujú vojáci.
4. Podaj ty mně, moja milá, ruku,
já sa nevrátím do toho roku,
dyž sa do toho roku nevrátíš,
možeš si mňa aj tam ze sebu vzít.
5. Proč bys ty to, moja milá, chtěla,
abych ťa vzál na vraného koňa,
sama vidíš, že malé sedlo mám,
ešče všeccko spakované nemám.

45. Má stará mamičko, já sa bójím v noci

Volně (♩ = 80)

Má sta - rá ma - mi - čko, já sa bó - jím v no - ci,
 že k nám pod o - kén - ko cho - dí - va - jú chla - pci.
 O - ni na mňa kle - pa - jú,
 po - ko - ja mně ne - da - jú.

1. Má stará mamičko,
já sa bójím v noci,
že k nám pod okénko
chodívajú chlapi.
[: Oni na mňa klepajú,
pokoja mně nedajú. :]
2. Má zlatá ceruško,
nemusiš sa báti,
dáme si postélky
vedle sebe státi.
[: A tak budeš pěkně spat,
nemusiš sa ty nic bát. :]
3. Ach, mamičko moja,
to nebude dobře,
rači chcu šohaja
do svojého lože.
[: Budem spolem spávati,
nebudu sa lekati. :]
4. Má zlatá ceruško,
nevdávaj sa ešče,
lidé povídajú,
že si mladé děvče.
[: Že ťa bude tvůj muž bit,
bude z tebe kožu dřít. :]
5. Ach, mamičko moja,
na jarmak chodíte
a z takových děvčat kože nevidíte.
[: A to bude pěkná věc,
až já budu muža mět. :]

46. Okolo Hovorán chodníček jako dlaň

Volně (♩ = 92)

O - ko - lo Ho - vo - ran cho - dní - ček ja - ko
 dlaň, ja, kdo ho u - šla - pál, šo - ha - jek cho - d'á
 k nám, ja, kdo ho u - šla - pál, šo - ha - jek
 cho - d'á k nám, šo - ha - jek cho - d'á k nám.

1. Okolo Hovorán chodníček jako dlaň, ja, kdo ho ušlapál, šohajek chod'á k nám, ja, kdo ho ušlapál, šohajek chod'á k nám, šohajek chod'á k nám.

2. Přišel pod okénko, zaťukál na skélko, staň a pod' otevřít, moja galánečko, staň a pod' otevřít, moja galánečko, moja galánečko.

3. Otec ho uslyšel a z postele hned stál, popadl sekeru, milému hlavu stál, popadl sekeru, milému hlavu stál, milému hlavu stál.

4. Milému hlavu stál, do Dunaja hodíl: Tu ho máš, céro má, co za tebu chodil, tu ho máš, céro má, co za tebu chodil, co za tebu chodil.

5. Pusťte mňa, mamičko, k Dunaju na trávu, nech sa já podívám na milého hlavu, nech sa já podívám na milého hlavu, na milého hlavu.

6. Milého hlavička po Dunaji plove a za tú hlavičku tři kapečky krve a za tú hlavičku tři kapečky krve, tři kapečky krve.

47. Dobrú noc, dobrú noc

Volně

Do-brú noc, do-brú noc, a - le né ka - ždé - mu,
 e - nom ta - ko - vej ma - mi - čce, ke - rá mně dá cé - ru.

1. Dobrú noc, dobrú noc, ale né každému, enom takovej mamičce, kerá mně dá céru.

2. Kerá mně dá céru pěkně vyšetěnú, tenkrát já budu říkávat dobrú noc každému.

A 1009/290 – zp. Kateřina Kovářiková, sb. Jan Poláček, 1958. – **Var.:** S 1290, BII/453, BIII/870, Lísa 29, P-K 19, Mišk. 766.

48. Dybych já věděla, kdy že já už umřu

Vesele (♩ = 92)

Dy - bych já vě - dě - la, kdy že já už um - řu,
 da - la bych si dě - lat z pá - le - né - ho tru - hlu.

1. Dybych já věděla, kdy že já už umřu, dala bych si dělat z páleného truhlu.

2. Z páleného truhlu a z vínečka víko, aby mně po smrti do huběnky téklo.

A 1009/291 – zp. Kateřina Kovářiková, sb. Jan Poláček, [1958]. – **Var.:** S 278–280, BII 180, Pol. 3/91, 4/124, ČZ 527, P–5/77, SB s. 57, Petružp 2/109.

A 1009/293 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, [1950]. – **Var.:** S 1374, 1375, 2018, Peck 193, BII/472, BIII/1109, 1110, 1486, Mišk. 106, Bakala 457, ČPK 314.

49. Běda tobě, šohajíčku, bude (svatební popěvek)

Mírně (♩ = 80)

Bě - da to - bě, šo - ha - jí - čku, bu - de,

až ty bu - deš ko - lé - ba - ti a chle - ba ne - bu - de.

Dzi - naj, dzi - naj, dzi - naj, dzi - naj, dzi - naj, daj.

1. Běda tobě, šohajíčku, bude,
až ty budeš kolébatí a chleba nebude.
Dzinaj, dzinaj, dzinaj, dzinaj, dzinaj
dzinaj, dzinaj, dzinaj, dzinaj, daj.

A 1009/276 – zp. Kateřina Kovářiková, sb. Jan Poláček, 1958. – **Var.:** nedohledány.

50. Dybych já věděla, čím budu nevěstú (svatební)

Volně (♩ = 80)

Dy - bych já vě - dě - la, čím bu - du ne - vě -

stú, u - me - ta - la bych já, u - me - ta -

la bych já k temu do - mu ce - stu.

1. Dybych já věděla,
čím budu nevěstú,
umetala bych já,
umetala bych já
k temu domu cestu.

2. K temu domu cestu,
ke dveřám chodníček,
aby se mně dostál,
aby se mně dostál
švarný šohajíček.

A 1009/29 – zp. Kateřina Kovářiková, sb. Jan Poláček, 1954. – **Var.:** Koll. 1/s. 235, č. 17, S 598, BIII/292–296, Pol. 2/38, Slsp 1/270, 553, 3/518, SlspD1481, Hrab. 131, 194a, ČPK 594.

51. Okolo Kyjova je cestečka (skočná)

Mírně (♩ = 92)

O - ko - lo Ky - jo - va je ce - ste - čka, o - ko - lo

Ky - jo - va je ce - ste - čka, cho - dí po ní má mi - lá,

An - du - len - ka, ro - zmi - lá dě - ve - čka.

1. Okolo Kyjova je cestečka,
okolo Kyjova je cestečka,
chodí po ní má milá,
Andulěnka, rozmilá
děvečka.
2. Šel sem já tam po ní né jedenkrát,
šel sem já tam po ní né jedenkrát,
zastál sem tam svú milú,
Andulěnku rozmilú,
s jiným stát.
3. A oni si spolem vykládali
a oni si spolem vykládali,
jako by mně to na truc,
jako by mně to na truc
dělali.

A 1009/246 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1949. – **Var.:** S 620, Koželuha 94, BIII/636, 637, Lisa 114, Sal. 2/1, P-K 3/86, Bělík 30.

52. Kněz po hrázi jede (skočná)

Mírně (♩ = 92)

Kněz po hrá - zi je - de, dě - vča ša - ty

pe - re, na - dzdvi - hu - je svo - ju re - ve - ren - du,

k dě - vča - ti sa be - re, be - re.

1. Kněz po hrázi jede,
děvča šaty pere,
[: nadzdvihuje svoju reverendu,
k děvčati sa bere. :]
2. Kněže, kněže, kněže,
povím to na tebe.
[: Nepovídaj, švarná Andulenko,
vypovídám tebe. :]
3. Ja, dyž si ty knězem,
říkaj Pater noster,
[: nechodívaj si ty za děvčátkem,
opatruj si kostel. :]

A 1009/266 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1951. – Var.: Lísa 52, Tomek 32, Pol. 1/80, 6/73, ŽP T128, Blaho 2/39, MP 157, Mišk. 221, Petružp 2/44.

53. V ratiškovském širém poli rajská růža stójí

Volně a táhle (♩ = 60)

V ra - ti - ško - vském ši - rém po - li raj - ská rů - ža stó - jí,

e - ště su od ní da - le - ko, už mně pě - kně vo - ní.

1. V ratiškovském širém poli
rajská růža stójí,
eště su od ní daleko,
už mně pěkně voní.
2. Je to, Bože, růža rajská,
je k ní cesta úzká,
daj, Bože, večera dočkat,
abych sa k ní dostál.
3. A já sa k ní nedostanu,
já mosím na vojnu,
ve dně koníčka pucovat
a v noci stát vartu.

A 1240/3 – zp. Anna Koplíková, sb. Jan Poláček, 1948. – Var.: BIII/301.

54. A já bych sa ráda vydávala (vrtěná)

Mírně (♩ = 92)

A já bych sa rá - da vy - dá - va - la a já bych sa

rá - da vy - dá - va - la, dy - by ně ma - mi - čka,

si - vá ho - lu - bi - čka, syn - ka da - la.

1. A já bych sa ráda vydávala
a já bych sa ráda vydávala,
dyby ně mamička,
sivá holubička,
synka dala.
2. Ale ně mamička synka nedá,
ale ně mamička synka nedá,
já si ho, mamičko,
sivá holubičko,
najdu sama.

Poznámka sběratele [rok 1950]: „Jedna z četných písní k párovému tanci točivému, vrtěnému zvanému, který se v Ratiškovcích s velkou oblibou dosud tančí.“

A 1009/259 – zp. Jan Vlasák, sb. Jan Poláček, 1950. – Var.: BI/175, BII/218, ČMK 96, ČPN 198, Podl. 118, Mišk. 594, 773, Hrab. 130, Bakala 334.

55. Jozéfek můj, on veze hnůj (vrtěná)

Mírně (♩ = 92)

Jo - zé - fek můj, on ve - ze hnůj, já za ním
po - bě - hnu, e - sli ho zdo - že - nu, tož bu - de můj.

1. Jozéfek můj,
on veze hnůj,
já za ním poběhnu,
esli ho zdoženu,
tož bude můj.
2. Andulko má,
néni možná,
počkej až do jara,
až bude fíjala
pěkná, modrá.

A 1009/265 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1951. – Var.: S 863, 864, E s. 104/118, Hol. 5/37, Lísa 12, ValKlob 2/71, SlspD 1194-2, 1996, Konečná 4.

56. Vdovca bych nechtěla (skočná)

Živě (♩ = 100)

Vdo - vca bych ne - chtě - la, vdo - vca bych sa bá - la,
že by tá ne - bo - žka za dve - řa - ma stá - la.

1. Vdovca bych nechtěla,
vdovca bych sa bála,
že by tá nebožka
za dveřama stála.
2. Nechtěl bych já vdovu,
já bych sa bál taky,
že by mně nebožtík
táhával za paty.

A 1009/294 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, [1950]. – Var.: Hol. 2/237, P-K 3/132, Mišk. 689, Waisar s. 98.

57. Nedívaj sa na děvčicu (vrtěná)

Živě (♩ = 100)

Ne - dí - vaj sa na dě - vči - cu, jak ju na - stró - je - nú máš,
po - dí - vaj sa do ku - chy - ně, ja - ký tam po - řá - dek má,
tra - la - la, tra - la - la - la, tra - la - la la - la - la,
po - dí - vaj sa do ku - chy - ně, ja - ký tam po - řá - dek má.

1. Nedívaj sa na děvčicu,
jak ju nastrójenú máš,
podívaj sa do kuchyně,
jaký tam pořádek má,
tralala, tralalala, tralala lalala,
podívaj sa do kuchyně,
jaký tam pořádek má.
2. Hrnce staré, neumyté,
kysaninú smrdijú,
ja, co sú to za pacholci,
co tam za ňú chodijú,
tralala, tralalala, tralala lalala,
ja, co sú to za pacholci,
co tam za ňú chodijú.
3. Nedívaj sa na šohajka,
jak on pěkně tancuje,
podívaj sa do maštale,
jaký tam pořádek je,
tralala, tralalala, tralala lalala,
podívaj sa do maštale,
jaký tam pořádek je.
4. Koně hladné, nečesané,
žrali by a pili by,
sečka drobná, nařezaná,
može ju brat na vidly,
tralala, tralalala, tralala lalala,
sečka drobná, nařezaná,
može ju brat na vidly.

A 1009/241 – zp. neuveden, sb. Jan Poláček, 1947. – Var.: Sal. 2/12, Pol. 6/111, Mišk. 433, Waisar s. 67, ČPK 622.

58. Počívajte, vy děvčata, co vám včil povíme (vrtěná)

Mírně (♩ = 92)

Po-čú-va-jte, vy dě-vča-ta, co vám včil po - ví-me, ke-rá chce jít
za Ho-rňá-ka, tú my vy - ho - dí-me, ho - já - sa.

1. Počívajte, vy děvčata,
co vám včil povíme,
kerá chce jít za Horňáka,
tú my vyhodíme, hojása.	4. Horňák z káry vytahuje
s krivákama košík
a Horňáčka sedňa na zem
mosí krpce zašit, hojása.
2. Jak si jedna vyšlapuje
s Horňákem na fáru,
nebude nic směšnějšího,
až potahne káru, hojása.	5. Ti Horňáci, zmyslitelé,
všecko si zmyslijú,
místo oharkú zelených
papuče kvasijú, hojása.
3. Na téj káře sú telice,
metle a lopaty
a Horňáčce rubáčisko
chlópe až na paty, hojása.	6. Potem sa mu brúšek hojgá
v téj horňáckej vestě,
z každej luže vodu slope,
kerá je na cestě, hojása.

Poznámka sběratele: „Nápěvně je tato píseň odvozena od horňácké sedlácké *Jak si milá vykračuje* – viz Slovácké písničky 2/89. Obsahově jde o výhrůžně-škádlivou píseň dělníků (dělnic) z cukrovaru v Rohatci, v jeho blízkosti bydlících a tam do práce dojíždějících, namířenou proti jejich děvčatům, která vyhledávají známosti s dělníky ze vzdáleného Horňácka, tam spolu s nimi pracujícími. Text je tedy zřejmě původu daleko mladšího než převzatý nápěv.“

A 1009/288 – zp. Petr Šašina, sb. Jan Poláček, 1952. – **Var.:** nedohledány.

59. Ze země sem na svět přišel

Mírně (♩ = 84)

Ze ze-mě sem na svět při - šel a na ní sem
ro - zum na - šel, cho - dím po ní ja - ko pán,
do ní bu-du za-ko-pán, na sú-dný deň sta-nu za - séj.

1. Ze země sem na svět přišel
a na ní sem rozum našel,
chodím po ní jako pán,
do ní budu zakopán,
na súdný deň stanu zasěj.	2. Budeme tu hořko plakat,
dyž tu mosíme zanechat –
rodiče svoje děti
a děti své rodiče,
to bude nářku, bolesti.
3. Anděl zatrúbí na trúbu:
Pod'te, mrtví, pod'te k súdu,
oblečte se v skutky své,
nech sú dobré, nebo zlé,
Bůh vás volá všechny stejně.	

Poznámka sběratele: „Pohřební píseň s nápěvem, který velmi vhodně přiléhá k rozjímavému obsahu o životě, smrti a životě posmrtném. Doplnjuje tak obdobu, obsaženou v III. dílu mé sbírky [Slovácké písničky, pozn. ed.], č. 246.“

A 1009/282 – zp. Petr Šupálek, sb. Jan Poláček, 1953. – **Var.:** S 1391–1394, E s. 422/1, BIII/1112, Schnirch 214, Hol. 2/192, 3/287, Slsp 2/220, Mišk. 257, 387.

60. Na voděnce, na potoce husky sa perú (skočná)

Živě (♩ = 100)

Na vo-děn-ce, na po-to-ce hu-sky sa pe-rú,
vem, sy-ne-čku, ka-ra-bi-nu, za-střel ne-ke-rú,
vem, sy-ne-čku, ka-ra-bi-nu, za-střel ne-ke-rú.

1. Na voděnce, na potoce husky sa perú, vem, synečku, karabinu, zastřel nekerú, vem, synečku, karabinu, zastřel nekerú.
2. Já ty husky nezastřelím, já jich dobře znám, to sú husky mojej Zuzky, co k ní chodívám, to sú husky mojej Zuzky, co k ní chodívám.
3. To sú husky mojej Zuzky, drobného pění, zkázala ně moja milá, že ně nevěří, zkázala ně moja milá, že ně nevěří.
4. Dyž nevěří, nech nevěří, za to nic nedá, má hlavěnka kudrnatá pujde zas inam, má hlavěnka kudrnatá pujde zas inam.
5. Má hlavěnka kudrnatá pujde do Brna, tam si bude namlúvati céru hejtmana, tam si bude namlúvati céru hejtmana.

A 1009/270 – zp. Petr Šašina, sb. Jan Poláček, 1953. – Var.: GubSb 91, Čel. III, E s. 97/83, Koll. 1/s. 640, Hol. 2/17, 4/17, BII/699, BIII/212, Schnirch 155, 255-2, Vyhl. 131, Slsp 1/326, ValKlob 2/58 pozn.

61. Poslúchajte, radní páni, málo

♩ = 136

Po-slú-cha-jte, ra-dní pá-ni, má-lo,
co sa u nás té-jto no-ci sta-lo,
co sa u nás té-jto no-ci sta-lo.

♩ = 136

Po-slú-cha-jte, ra-dní pá-ni, má-lo,
co sa u nás té-jto no-ci sta-lo,
co sa u nás té-jto no-ci sta-lo.

1. Poslúchajte, radní páni, málo, co sa u nás téjto noci stało, co sa u nás téjto noci stało.
2. Zabiť mlynář zemana pre vodu, že si zeman dovolí slobodu, že si zeman dovolí slobodu.
3. Uťal mlynář zemanovi hlavu, dajte vy ně, můj tatičku, radu, dajte vy ně, můj tatičku, radu.
4. Dajte vy ně, můj tatičku, radu, co mám robit s zemanovou hlavú, co mám robit s zemanovou hlavú.
5. Uteč, synku, uteč do Prešpurka, verbujú tam, daj sa za vojáka, verbujú tam, daj sa za vojáka.

A 1061/5 – zp. Terezie Tomanová, zvukový snímek, přepis František Dobrovolný, 1956. – Var.: S 2341, BII/24, Schnirch 139, Lísa 24, Pol. 2/24, P-K 5/169, Blaho 1/123, P-M 114, MP 59, 113, SB s. 56.

62. Spadla z višně, děvče pyšné

Musical score for 'Spadla z višně, děvče pyšné'. The score is in 2/4 time with a tempo of quarter note = 120. It consists of three staves of music. The lyrics are: Spa - dta z vi - šně, dě - vče py - šné, ro - ztr - hla si ko - šu - len - ku, ze - ši - li sme.

1. Spadla z višně,
děvče pyšné,
roztrhla si košulenu,
zešili sme.

2. Spadla do jamy
hore nohami,
co sme sa jí nažívali
do téj ohavy.

A 1061/27 – zp. Josef Mikuš, zvukový snímek, přepis František Dobrovolný, 1956. – **Var.:** GubSb 159, Koll. 1/s. 56, Pol. 4/175, 176, Slsp 1/359, SlspD 348, Hrab. 23.

63. Spánembohem, kamarádky

Musical score for 'Spánembohem, kamarádky'. The score is in 2/4 time with a tempo of quarter note = 132. It consists of three staves of music. The lyrics are: Spá - nem - bo - hem, spá - nem - bo - hem, ka - ma - rá - dky, už já mo - sím z téj za - hrá - dky.

1. Spánembohem,
spánembohem, kamarádky,
už já mosím z téj zahrádky.

2. Z téj zahrádky,
z téj zahrádky, z teho kvítí,
už já mosím ženú býti.

3. Co, vy ženy,
co, vy ženy, co děláte,
mú hlavičku rozplátáte?

4. Můj věnečku,
můj věnečku polajkový,
víla sem ťa v širém poli.

5. Víla sem ťa,
víla sem ťa si zpívaja,
včil ťa dávám naříkaja.

A 1061/9 – zp. Terezie Tomanová, zvukový snímek, přepis František Dobrovolný, 1956. – **Var.:** S 1183, BIII 872a, Pol. 5/156, 7/118, Hrab. 447; + Peck 221, B II/407, 408, BIII/872ab, Pol. 2/133, 5/151, 7/119, ŽP T115, ValKlob. 1/151, MP 259, Hrab. 448.

64. Teče voda od Záhora mutná

Musical score for 'Teče voda od Záhora mutná'. The score is in 2/4 time with a tempo of quarter note = 80. It consists of three staves of music. The lyrics are: Te - če vo - da od Zá - ho - ra mu - tná,
proč si, mi - lá, proč si ta - ká smu - tná.

1. Teče voda od Záhora mutná,
proč si, mi lá, proč si taká smutná.

2. Proč si, mi lá, proč si taká smutná,
či ti škodí tá záhorská voda.

3. Či ti škodí tá záhorská voda,
nebo chlápci, co k vám večer chodá.

A 1061/13 – zp. Terezie Tomanová, zvukový snímek, přepis František Dobrovolný, 1956. – **Var.:** ČMK 155, Schnirch 184, Pol. 1/156, Blaho 171, Slsp řada variant (*Tečie voda kalná, mútna...*), ČPK 101.

65. Tmavá noc, smutná noc

Musical score for '65. Tmavá noc, smutná noc'. The score is in G major, 2/4 time, with a tempo of quarter note = 140. It consists of five staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: Tma-vá noc, smu-tná noc, dyž ne-ní vě-zdi-čky, tma-vá noc, smu-tná noc, dyž ne-ní vě-zdi-čky, e - šče je smu-tně-jší, e - šče je smu-tně-jší, sva - d'ba bez ma - mi - čky. The score includes various musical notations such as triplets, slurs, and repeat signs.

1. [: Tmavá noc, smutná noc,
dyž není vězdíčky, :]
[: ešče je smutnější,
ešče je smutnější
svad'ba bez mamičky. :]

2. [: Tmavá noc, smutná noc,
dyž není měsíčka, :]
[: ešče je smutnější,
ešče je smutnější
svad'ba bez tatíčka. :]

66. Hore vrškom voda běží

Musical score for '66. Hore vrškom voda běží'. The score is in B-flat major, 2/4 time, with a tempo of quarter note = 72. It consists of four staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: Ho - re vr - škom vo - da bě - ží, ho - re vr - škom vo - da bě - ží, u méj mi - léj kdo-si le - ží, u méj mi - léj kdo-si le - ží. The score includes various musical notations such as triplets, slurs, and repeat signs.

1. Hore vrškom voda běží,
hore vrškom voda běží,
u méj miléj kdosi leží,
u méj miléj kdosi leží.

2. A když leží, co by zaspát,
a když leží, co by zaspát,
co bych já ho u ní zastát,
co bych já ho u ní zastát.

3. Dát bych já mu zpovídačku,
dát bych já mu zpovídačku,
ode dvěří zatykačku,
ode dvěří zatykačku.

4. Dát bych já mu rozhřešení,
dát bych já mu rozhřešení
za to jedno poležení,
za to jedno poležení.

67. Když sem já šel z Ratišovic

$\text{♩} = 116$

Když sem já šel z Ra - ti - ško - vic přes je - dnu
u - li - čku, vi - děl sem tam tři pa - nen - ky
v je - dnem o - ké - ne - čku, ho - ja - sa.

1) 2. sl.

1. Když sem já šel z Ratišovic
přes jednu uličku,
viděl sem tam tři panenky
v jednom okénečku, hojasa.
2. Jednej bylo Uljána,
tėj druhėj Marýna
a tu třetí nemenuju,
to byla má miřá, hojasa.
3. Zasadít sem rozjmarýnu,
zeřta mně lebeda,
co já budu chřapcom dávat,
až bude neděla, hojasa.

68. Letět, letět roj

$\text{♩} = 72$

Le-tět, le-tět roj přes méj mi-lěj dvor, le-tět, le-tět roj
přes méj mi-lěj dvor, se - dť na o - kěn - ko,
za - ťu - kať na ské - ťko, stroj sa, mi - řá, stroj.

1) 2. sl. 2) 2. 3. sl. 3) 2. sl. 4) 2. sl. 5) 3. sl. 6) 3. sl. 7) 3. sl. 8) 3. sl.

1. [: Letět, letět roj
přes méj milěj dvor, :]
sedť na okénko,
zaťukať na skéľko,
stroj sa, miřá, stroj.
2. [: Jaké strójení,
dyž máti brání, :]
že ty nejsi hoden
líbat moje líčka,
řohaju řvarný.
3. Dyž nejsu hoden,
tož spánembohem,
pomož si, mořeř-li,
moje potěšení,
já si nemožem.

69. Kolem Ratiškovíc voda sa točí

$\text{♩} = 72$

Ko - lem Ra - ti - ško - vic vo - da se to - čí, mo - jej nej -
 mi - lej - ší če - rňa - jú o - či. O - čka če - rňa - jú
 a lí - čka ble - dnú, pro te - bja, šo - ha - jku, že cho - díš za ji - nú,
 o - čka če - rňa - jú a lí - čka ble - dnú,
 pro te - bja, šo - ha - jku, že cho - díš za ji - nú.

1) 2. sl. 2) 2. sl.

1. Kolem Ratiškovíc voda se točí,
mojej nejmilejší čerňajú oči.
Očka čerňajú a líčka blednú,
pro tebja, šohajku, že chodíš za jinú.
2. Co jsem to, šuhajku, na tě slyšela,
že tobě zbraňuje celá rodina.
Brání mamička, brání tatíček,
že k nám podaremně šlapeš chodníček.

A 1061/30 – zp. Josef Antoš, František Hnilica, zvukový snímek, prepis František Dobrovolný, 1956.
Var.: nedohledány.

70. Pochválen buď Pán Ježíš

$\text{♩} = 64$ 4)

Po - chvá - len buď Pán Je - žíš, při - šel sem k vám,
 co ro - bíš. Dyž k náms při - šel, vi - taj, na mňa
 sa ne - pý - taj, ve - dle mňa si ne - se - daj.

5) 1) 6) 3) 7) 2) 3)
 1) 2. sl. 2) 2. sl. 3) 2. 3. sl. 4) 3. sl. 5) 3. sl.
 6) 3. sl. 7) 3. sl. 8) 3. sl.

1. Pochválen buď Pán Ježíš,
přišel sem k vám, co robíš?
[: Dyž k náms přišel, vitaj,
na mňa sa nepytaj,
vedle mňa si nesedaj. :]
2. Co to, milá, co pravíš,
snáď už o mňa nestojíš?
[: Neb já nemám jinú,
krom tebe jedínú,
galánečku upřimnú. :]
3. To je, milá, to je tak,
naše láska v poli fták.
[: Strom o strom sa bije,
ptáček poletuje,
naše láska taká je. :]

A 1061/18 – zp. Kateřina Kovářiková, zvukový snímek, prepis František Dobrovolný, 1956. – **Var.:** Bill/663,
 Pol. 6/128, ČPK 181; + ČMK 32, Pol. 3/222, MP 263, Sisp řada variant (*Viem ja jeden hájiček...*).

Seznam pramenů ke komparaci:

- BI Bartoš, František: *Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými*. Brno: Karel Winiker, 1882.
- BII Bartoš, František: *Národní písně moravské, v nově nasbírané*. Brno: Matice moravská, 1889.
- BIII Bartoš, František – Janáček, Leoš: *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Praha: Česká akademie císaře Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1899–1901.
- Bakala Bakala, Metoděj: *Valašské písně*. Eds. Lucie Uhlíková, Eva Kočíčková, Antonín Bařinka. Zlín: SPLK Kašava – EÚ AV ČR – pracoviště Brno, 2005.
- Bělík Bělík, Vratislav: *Horácký zpěvník. Sběrka horáckých lidových písní z Třebíčska, Moravskokrumlovska a Znojemska*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1954.
- Bimk. Bimková, Milada: *Lidové tance z kyjovského Dolňácka*. Ed. Klára Císaríková. Kyjov: Město Kyjov ve spolupráci s EÚ AV ČR, v.v.i., pracoviště Brno, 2008.
- Blaho 1–5 Blaho, Janko: *Záhorácké pjesničky. 1*. Bratislava: Krúžek Skaličanů nedat.; *2*. Bratislava: Slovenské hudobné vydavateľstvo, 1952; *3*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry nedat.; *4. Záhorácké pesničky. 200 ľudových piesní zo Záhoria*. Bratislava: Panton 1970; *5*. Bratislava: Opus, 1975.
- Čel. Čelakovský, František Ladislav: *Slovanské národní písně*. Ed. Karel Dvořák. Kritické vydání. Praha: Ladislav Kuncíř, 1946.
- ČMK Černík, Josef: *Zpěvy moravských kopaničářů*. Praha: J. Otto, 1908.
- ČPK Toncrová, Marta – Uhlíková, Lucie (eds.): *Písně z Kopanic ze zápisů Josefa Černíka*. Brno: EÚ AV ČR, v.v.i., Praha – pracoviště Brno, 2010.
- ČPN Černík, Josef: *Po našem! Dvě stě sedmnáct lidových písní*. Praha: moravský výbor Ústavu pro lidovou píseň, 1943 [v tiráži 1944].
- ČZ Černík, Josef: *Záleské písně z okolí Luhačovic*. Praha: SNKLHU, 1957.
- E 1–6 Erben, Karel Jaromír: *Prostonárodní české písně a říkadla*. Praha: vl. nákl. 1864. *Nápěvy prostonárodních písní českých*. Praha: vl. nákl. 1862 [srov. odkazy jsou z vydání z roku 1937].
- G–S Gelnar, Jaromír – Sirovátka, Oldřich (eds.): *Slezské písně z Třínecka a Jablunkovska*. Praha: SNKLHU, 1957.
- Geryk 1, 2 Geryk, Ján: *Slovenské ľudové piesne z Púchovskej doliny. Zošit 1, 2*. Bratislava: vl. nákl., 1922, 1926.
- GubSb Vetterl, Karel (ed.): *Guberniální sbírka písní a instrumentální hudby z Moravy a Slezska z roku 1819*. K tisku připravila Olga Hrabalová. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1994.
- Hol. 1–6 Holas, Čeněk: *České národní písně a tance*. Praha: B. Kočí, 1908–1910.
- Hrab. Hrabalová, Olga (ed.): *Lidové písně z Kyjovska a Ždánicka*. Kyjov: Město Kyjov, [1998].
- Indra Indra, Bohuslav: *Severomoravské písně lidové*. Zábřeh: vl. nákl., 1919.
- J–V Janáček, Leoš – Váša Petr (eds.): *Moravské písně milostné*. Praha: Orbis, 1930[–1937].
- Kat. 1 Šrámková, Marta: *Katalog českých lidových balad. IV. Rodinná tematika*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1970.
- Kocman Kocman, Metoděj: *Písně lidu v Troubsku*. [Brno]: bez vyd., [1894].
- Koll. 1,2 Kollár, Ján: *Národné spievanky. I., II. diel*. Bratislava: SVKL, 1953.
- Konečná Konečná, Justina: *Lidové písně z Nivnice*. Nivnice – Uherský Brod: Nadace dr. Kachníka – Muzeum J. A. Komenského, 1998.
- Koželuha Koželuha, František: *Kytice z národních písní moravských Valachův*. Praha: F. A. Urbánek, 1874.
- Kubín Kubín, Josef Štefan: *Kladské písničky*. Výkladem a poznámkami provází Jiří Horák. Praha: Český čtenář, 1925.
- Lisa Lisa, Valeš: *Slovácké a lidové písně z Uher. Hradištska*. Přerov: vl. nákl., 1912.
- Lýsek Lýsek, František: *Písně z Lašska*. Ed. Marta Toncrová. Brno: EÚ AV ČR, 2004.
- Mišk. Miškeřík, Jarek: *Hornácký zpěvník sedláckých*. Břeclav: Moraviapress, 1994.
- Mojžíšek Mojžíšek, Josef: *Těšínská jablůčka*. Hudebně upravil Edvard Rund. Zábřeh: bez vyd., [1920].
- MP Pajer, Jiří: *Marie Procházková (1886–1986), zpěvačka ze Strážnice*. Praha: ÚKVC, 1986.
- Od Břeclavi *Od Břeclavi teče voda čistá. Sborník podlužáckých písní vydaný k 30. výročí vzniku Národopisného souboru Břeclavan*. Břeclav: Okresní kulturní středisko, 1984.
- Peck Peck, Eduard: *Valašské písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými*. Brno: vl. nákl., 1884.
- Petrů Petrů, Jiří: *K městečku Kyjovu. Lidové písně s rekrutskou a vojenskou tematikou*. Hodonín: Okresní kulturní středisko, 1986.
- PetrůZp 1–3 Petrů, Jiří: *Zpíváme v Kyjově. Díl 1.–3*. Brno: AGM, 1995, 1996, 1998.
- P–M Pajer, Jiří – Milták, Michal: *Lidové písně ze Strážnicka*. Hodonín: Okresní kulturní středisko, 1985.
- Podl. *Podluží v lidové písni*. Brno: JZD Jana Černého se sídlem v Moravské Nové Vsi a Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1988.
- Pol. 1–7 Poláček, Jan: *Slovácké písničky. Sběrka jednohlasých lidových písní. 1.–7. díl*. 1. vydání. Brno: nákl. Slováckého krúžku, 1936; Brno: Občanská tiskárna, 1941, 1943; Brno: Brněnská tiskárna, 1947; Praha: Orbis, 1950, 1951; Praha: SNKLHU, 1960.
- Poláš. Polášek, Jan Nepomuk: *Valašské a lašské jednohlasé písně*. Moravská Ostrava: A. Perout, 1920.
- P–K 1–5 Polášek, Jan Nepomuk – Kubeša, Arnošt: *Valaské písničky. 1.–5. díl*. Milotice nad Bečvou: knihovna Milotického Hospodáře, [1939, 1940], 1941, 1944, 1946.
- S Sušil, František: *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. 3. vydání [ve skutečnosti 6. vydání]. Ed. R. Smetana a B. Václavek. Praha: Čin, 1941.
- Sal. 1, 2 Salichová, Helena: *Slezské lidové písně svatební a jiné z Kyjovic a okolí*. [1. Pěsničky veselové; 2. Pěsničky rozmanité.] Zábřeh: nákl. vl., [1917].
- SB Sirovátka, Oldřich: *Lidové balady na Slovácku*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 1965.

Schnirch	Schnirch, Julius (ed.): <i>Písničky „Modloslužebníků“</i> . Brno: V. Spiruta, [1906].
Slavia I	<i>Národní pohádky, písně, hry a obyčeje. Sv. 1–4</i> . Praha: Slavia 1873–1874.
Slavia II	<i>Národní písně, pohádky, pověsti, říkadla, (příslloví, pořekadla), obyčeje všeobecné a zejména právní. Sv. 1–5</i> . Praha: Slavia, 1873–1874.
Sloboda	<i>Písně Daniela Slobody. Sbíрка písní zapsaných Danielem Slobodou, evangelickým knězem na Rusavě, v letech 1838 a 1841–1842</i> . Eds. Kateřina Kovaříková, Lenka Matelová, Markéta Müllerová. Bystřice pod Hostýnem: CM Bukovinka, 2010.
Sl. sp. 1–3	<i>Slovenské spevy. 1.–3. diel</i> . Druhé doplnené, kritické a dokumentované vydanie. Ed. Ladislav Galko. Bratislava: Editio Opus, 1972, 1973, 1976.
Sl. sp. D	<i>Slovenské spevy. Dodatky. (4.–6. diel)</i> . Ed. Ladislav Galko. Bratislava: Editio Opus, 1978, 1981, 1983.
Tomek	Tomek, Ferdinand: <i>Slovenské písně z Uherskobrodská</i> . Vysvětlivkami opatřil Jiří Horák. Olomouc: vl. nákl., 1926.
Val.Klob. 1	Vetterl, Karel (ed.): <i>Lidové písně a tance z Valašskokloboucka I</i> . Praha: Nakladatelství ČSAV, 1955.
Val.Klob. 2	Vetterl, Karel – Jelínková, Zdenka (eds.): <i>Lidové písně a tance z Valašskokloboucka II</i> . Praha: Nakladatelství ČSAV, 1960.
Vyhl.	Vyhlídal, Jan: <i>Naše Slezsko</i> . Praha: vl. nákl., 1903.
Zeman	Zeman, Martin: <i>Hornácké písně</i> . Eds. Toncrová, Marta – Uhlíková, Lucie. Brno: EÚ AV ČR, 2000.
Zíbrt	Zíbrt, Čeněk: <i>Bibliografický přehled českých národních písní</i> . Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1895.
ŽP	Úlehla, Vladimír: <i>Živá píseň</i> . Praha: F. Borový, 1949.

Seznam zpěváků

Antoš Josef, zv. Polír	(1895–1973)
Hnilica František	(1895–1979)
Holečková Apolena	(v roce 1907 asi stoletá, blíže nezjištěna)
Holečková Františka	(v roce 1907 asi stoletá, blíže nezjištěna)
Holečková Františka, roz. Třísková	(1866 –....)
Koplíková Anna	blíže neurčena
Kováříková Kateřina, roz. Vlasáková	(1886–1958)
Mikuš Josef	(1909–1988)
Součková Marie	(v roce 1907 asi desetiletá, blíže nezjištěna)
Šašina Petr	(1866–1954)
Šupálek Petr	(1870–1961)
Tomanová Terezie, roz. Hadačová	(1901–1969)
Vlasák František	(1852–1911)
Vlasák Jan	(1882–....)
Voříšková Hedvika, roz. Grufíková	(1931–2009)

Abecední seznam písní

	číslo
A já bych sa ráda vydávala	54
A tož, páni muzikanti, hleďte na mňa pozor dat	8
Ach, můj milý mužíčku, jak já ťa dom dostanu	9
Až já umřu, co ně dáte	33
Běda tobě, šohajičku, bude.....	49
Čeho sem sa já smutný nenadál.....	23
Dobrou noc, dobrou noc, ale ně každému.....	47
Dunajský rybníkář pěknú dcerušku má	1
Dybych já věděla, čí budu nevěstú.....	50
Dybych já věděla, kdy že já už umřu.....	48
Dyž sem išla z kostela	19
Galanda, galanda, uherští cigáni.....	6
Hájíčku, hájíčku, už sem ťa dohájl.....	28
Hody, milé hody, už sem dohodováł.....	29
Hore vrškom voda běží.....	66
Chudobo, chudobo, ty si ně tým vinná.....	31
Ja, spadla mně šablíčka	34
Jedna hodina z půlnoci byla.....	39
Jozéfek můj, on veze hnůj	55
Kamaráde Janku, ... vím já sedem zámků.....	11
Když jsem já okolo mýyna šet.....	10
Když sem já šel z Ratiškovíc.....	67
Kněz po hrázi jede.....	52
Kolem Ratiškovíc voda se točí.....	69
Létala je laštověnka, létala.....	30
Letěl, letěl roj.....	25
Letěl, letěl roj.....	68
Lúka široká, tráva zelená.....	43
Má miľá je nemocná.....	14
Má stará mamičko, já sa bójím v noci.....	45
Málo poslechněte, co vám budu vypravovat	12
Na voděnce, na potoce husky sa perú.....	60
Neďivaj sa na děvčicu, jak ju nastrójenú más.....	57
Nemožem, nemožem, kerak si pomožem	36
Okolo Hovorán chodníček jako dlaň.....	46
Okolo Kyjova je cestečka.....	51
Okolo ohníčku jedenást zbojníčků.....	7
Počkaj jen, počkaj, mrcha sedťáče.....	15
Počúvajte, vy děvčata, co vám včil povíme.....	58

Pochválen buď Pán Ježíš.....	70
Poslouchajte, dobří lidé.....	40
Poslouchajte, radní páni, málo.....	61
Prší, prší, enom leje.....	27
Ratiškovská hospoda pod pěknýma stromama	20
Ratiškovský šenku, vrť sa kolem.....	38
Sem, chaso, jachajte.....	42
Sokolíček, malý ptáček vysoko lítá.....	5
Spadla z višně, děvče pyšné.....	62
Spánembohem, kamarádky.....	63
Šla Andulka do háječka.....	3
Teče voda od Záhora smutná.....	64
Teče voda, teče, po kamení šustí.....	35
Ten hodonský mýtný pěknú cérušku má	41
Ten špás udělám, na vojnu se přeca dám.....	22
Tmavá noc, smutná noc, dyž není vězdičky.....	65
U Prešpurka kraj Dunaja.....	13
U Prešpurka teče voda čistá.....	47
V Brně na Špilberku stójí vraný kuň.....	37
V ratiškovském lesi cosi sa tam bělá.....	24
V ratiškovském osení je rozmarýn zelený	32
V ratiškovském širém poli rajská růža stójí.....	53
V ratiškovských dolinách.....	4
V širém poli hruška stojí.....	16
V širém poli stolička	21
Vdovca bych nechtěla, vdovca bych sa bála.....	56
Vem ty si mňa, lebo nevem.....	18
Vojáci, vojáci, všecí ste jednací.....	17
Za oború v černém lesi.....	26
Zakukala kukulenska v hustém háji.....	2
Ze země sem na svět přišel.....	59

Milada Bimková
Lidové tance z Ratiškovic

Předmluva autorky

Tance, taneční hry a texty písní v Ratíškovicích jsem zapisovala z vlastního podnětu na podzim v roce 1950, v lednu 1951 jsem přizvala ke spolupráci hudebního skladatele a profesora rytmiky Jana Seeháka z Prahy, který zapsal nápěvy písní přímo při předzpěvu a také případnou rytmickou změnu a tempo při tanci. (Magnetofony u nás ještě nebyly.) Pak teprve jsem mohla rozepisovat taneční pohyby podle taktů.

Nejstarší informátorkou o tancích a zpěvačkou nám byla Anna Dekarová, roz. Mastihubová (1869–1956), a její snacha Marie Dekarová, roz. Dekarová (1904–1970), která si hodně pamatovala z vyprávění své tety Marie Luňákové z Ratíškovic (nar. 1840), jež se dožila vysokého věku. Tance a taneční hry předváděl hlavně Josef Blaha (nar. 1901 v Rohatci), který se přiznal v roce 1927 do Ratíškovic, a splynul tak s místními lidmi i tradicemi, že dnes již málokdo ví, že nebyl ratíškovickým rodákem. Tance, písně a zvyky převzal v Ratíškovicích z ústního podání pamětníků, hlavně od Františka Holečka, Martina Korduly a od Františka Blahy, zvaného Muzikant (1899–1950). Starou svatební píseň nám zazpívala Anastazie Blahová, manželka Josefa Blahy.

Postupem doby se proměnily zvyky i tance. Považuji za vhodné připomenout několik starších zvyklostí ve vztahu k tanci.

V 19. století byl v Ratíškovicích při svatební zábavě takovýto ustálený pořádek: jako první sólo tančil ženich s nevěstou a mládenci se svými družkami pod *rúchami* tanec *slovenská*, po něm odkládali roucha tak, že je zapichovali za rošt, roucha tam tvořila pěknou dekoraci. Pak se tančovala *vtěná, slovenská, damenpolka* (volenka). Následovalo *sólo za věnečky*, které se zaplatilo na talířky. Tanec *oplacaná* byl posledním, po němž každý mládenec zavedl svoji družku domů. Pak se mládenci vrátili, bavili se sami s muzikanty a společně k ránu skákali žabskou. Tak to znala pamětnice Marie Luňáková a po ní vyprávěla Marie Dekarová.

Sám tanec *vtěná*, jak jej ještě tančovala Anna Dekarová, prošel přeměnou. Nynější taneční provedení vtěné neodpovídá původnímu názvu, jak jsem ji zapsala v roce 1950 podle stařenky Anny Dekarové.

Poslední fašaňková zábava v Ratíškovicích končila podobně jako v ostatních křesťanských společnostech v našich slováckých obcích: ve fašaňkové úterý muzikanti zahráli před půlnocí duchovní píseň *Již jsem dost pracoval*, všechno při ní utichlo, skončila zábava a všichni v tichosti se rozešli do svých domovů.

Vysvětlivka k popisu tanců

 H – znamená chlapec

 D – znamená děvče

Základní držení ve dvojici:

 – za pravé lokty, levé v bok

 – za obě ruce proti sobě

 – bez držení, ruce v bok

 – dvojice vedle sebe, vnitřní ruce spojené v připažení vnější v bok

 – dvojice vedle sebe, drží se za ruce zezadu křížem

 – držení v kolovém držení zavřeném

 – držení v kolovém držení polootevřeném

 – držení v kolovém držení zavřeném na pase

Označení taktů, dob a párů:

1. – znamená první takt

1a – znamená první dobu prvního taktu

1b – znamená druhou dobu prvního taktu

2b – znamená druhou dobu druhého taktu atd.

I. II. III. – znamená označení párů: prvý, druhý, třetí

A) zn. – vytknutí hlavních tanečních prvků, postavení k tanci a držení, směr tance

B) zn. – taneční prvky

C) zn. – popis tance podle taktů

D) zn. – doplněk k tanečním krokům, upřesnění některých tanečních zvláštností, tanečník – pamětník a event. jeho poznámky k tanci.

Vysvětlivky k provádění tanečních písní

Tempa jsou popsána čtyřmi způsoby:

- a) moderato,
- b) klidná chůze (v tempu klidné chůze),
- c) 98MM – tj. za jednu minutu se vykoná 98 čtvrtových dob,
- d) 12 – toto číslo udávající počet vteřin nacházíte nad taktovými čarami, nebo za posledním taktem; znamená to, že od začátku písně, či od předešlého takového označení k tomuto číslu trvá zpěv (či hra) 12 vteřin. Trvání ve vteřinách bylo měřeno stopkami přímo při zápisu písní.

Čísla nad takty (např. „9“) znamenají, kolikátý je to takt písně; vztahují se k popisu tance.

Malé noty – rytmy nad takty – vystihují rytmickou obměnu pro slova další sloky + rytmy sestavené z křížků nabízejí jinou možnost rytmického provedení.

Repetice – čtyři takty opakované repeticí jsou (vzhledem k popisu tance) považovány za 1.–8. takt takt, jakoby místo repetice bylo všech osm taktů vypsáno. (Některé jiné taneční popisy totiž takovou repetici označují jako 1.–4. takt poprvé, 1.–4. takt podruhé).

Vlastní provedení písně při tanci je popsáno pod zápisem písně:

Předzpívat sloku – tj. jednou beze změn a bez závěrečného (jen muzikantského) zpomalení, prostě tak, jak je zapsána.

Zahrát k tanci – tz. zase jen jednou (pokud není pro tanec připojeno nové označení tempa) v tempu právě odzpívané taneční písně.

Poslední takt (podle povahy a tempa písně je to někdy půl taktu či dva takty) **se vždy zpomaluje**, jako upozornění pro tanečníka, že má ukončovat tanec, či jako možnost jeho oddechu před zpěvem další sloky, která většinou po tanci následuje.

Zpěv a tanec znova (nebo „zpěv a tanec se opakuje“) je pokyn srozumitelný; znamená, že se zpívá další sloka, po níž se znova hraje k tanci.

U písní s mnoha slokami se zpívají a tančí obvykle nejvýše tři sloky; písně s jednou slokou se po odzpívání většinou tančí 2–3x za sebou, přičemž obvykle se zpomaluje až nakonec.

Akcenty a rytmus nedodržujte otrocky; akcenty (důrazy) nechť jsou spíše vnitřně prožívány a píseň navenek jen nevťiravě zvýrazňují, **rytmus** budiž pro vás přesnou technickou osou a základem, ale nikoliv důkazem matematicky přesné konstrukce ocelových hran a strojové přesnosti. Myslete v přesném taktu, ale zpívající jej, sledujte myšlenku a náladu slov písně a prožívejte předem měkké pohyby tance, které za několik okamžiků vystřídá váš zpěv.

Dynamika popsána není. Píseň vychází z celé Slováckovy bytosti spontánně a neustrojeně, nevyumělkovaně, bez vypočítavých detailních úvah o ztišení hlasu tu a tam, či naopak. Neuvažujte o těchto odstínech – zpívejte prostě, jednu smutně, druhou vesele,

třetí chlapsky a tu další hodně nahlas. Jen moc při zpěvu nemyslete, každá píseň, když ji správně pochopíte, řekne si sama o své nejlepší provedení.

Texty písní jsou psány v místním nářečí, podle výslovnosti lidových zpěváků.

Jak si počínáme při zpěvu a tanci

Před každým novým tancem zazpívají si chlapci a děvčata svou zvolenou píseň bez hudby a teprve pak ji při hudbě tančí. **Zpívá se většinou jednohlasně**, nebo střídavě v lidových dvojhlasích tercií a kvint, sextám se raději vyhýbejte, protože nejsou příznačné naší národopisné oblasti. **Pokud si budete sami tvořit doprovod**, tedy hranou taneční úpravou písní, **harmonie** volte velmi prostě; neplývejte septakordy, snažte se vystačit se základními, nedomulujte co chvíli do cizích tónin. **Melodii** k tanci hrané písně se nesnažte „dělat“ za každou cenu slovácky primášovskou, pokud to ještě dobře necítíte. Mohlo by se stát, že byste v nezralém dosud stadiu proměnili ryzí sloh rytmických variací v módní přichuť synkop různého původu. Držte se v tom případě raději čisté melodické osy písně, kterou si z ní lehce odvodíte.

Slováčtí muzikanti nehrají z not a nezáleží jim na tom, ve které náhodné tónině uvede svou píseň zpěvák – převezme ji prostě po něm. Ti z vás, kteří dovedou sami a v jakékoli tónině zpracovat píseň pro tanec, ponechají ovšem volbu tóniny zpěvákovi, k jehož písni se už případně jakýmsi preludováním přidávají, jako by ho tiše „chytali“ (jako je zvykem cimbálové muziky).

Každá uvedená píseň je zapsána v určité tónině, které se naopak musí podrobit zpěváci; udejte jim proto před začátkem tiše první tón, ale nic si z toho nedělejte, nezačne-li (či častěji neskončí-li) píseň v udané tónině; zahrajete po písni k tanci podle svých not – druhá sloka bude jistě tóninou i intonačně lepší.

Nejjednodušší doprovod k tancům na Kyjovsku byl dvoje housle, primáš, kontráš a basa.

Ševcovská

A) Hraje trojice chlapců. Jeden H z trojice si sedne na židli, druzí dva se postaví vedle něho. Prostřední H si drží bot (botu) mezi kolena, krajní H drží v ruce vařečku: H po pravici v levé ruce, H po levici v pravé ruce. Hru doprovázejí říkáním nebo prozpěvováním na vlastní melodii.

B) Zasaňování.

C) Šiju, šiju botičky, šiju, šiju botičky,
natahuju dratvičky, natahuju dratvičky...

nebo:

Dal sem si já čizmy podšit,
abych mohl výšej skočit.

Prostřední H pohybuje pažemi, jako by šil botu, a snaží se znenadání uhodit jednoho nebo druhého vedle stojícího H do stehna. Oba po stranách H pohybují vařečkami ve výši stehna a snaží se zasáhnout „ševcovu“ ruku. Kterému H se to podaří, stává se „ševcem“ a vymění si místo a úlohu s dosavadním.

D) Ševcovská je oblíbená hra v Ratíškovcích. Josef Blaha o ní vyprávěl: „Ševcovská sa hráva obyčajne na svatbách. Ke hře chlapci zaberú kuchačkám v kuchyni vařečky. Dyž neprší, hraje sa ‚ševcovská‘ venku na dvoře, a dyž není akorát po ruce židla, vyzvú nekerého, kerý hru nezná, aby udělal klekačky stoličku. Nechajú ho kleknút tak, aby hlavú a zadkem byl obrátěný k postranním. Ten chlapec, u kerého má zadek, tŕská ho pořádně po něm, místo po ševcové ruce, a ten chlapec, u kerého má hlavu, dostává zase rany místo ševcové ruky. Kdo je chytrý a prozíravý, ten dělá stoličku klekačky tak, že má hlavu vpředu nebo vzadu.“

Hra zapsána podle Josefa Blahy v Ratíškovcích v září 1950.

Kohútci

Zvolna, pohodlně (♩ = 68)

Ko - hú - ti sa há - da - li, há - da - li, há - da - li
a po - tom sa po - pra - li, po - pra - li o slé - pku.

Kohúti sa hádali, hádali
a potom sa poprali, poprali o slépku.

a) jednou přezpívat

b) několikrát zahrát totéž k I. části tance; když chlapci začnou tvořit čtveřice, hudba na chvíli ustane, a pak opět několikrát totéž zahraje k II. části tance, tempo se zrychluje

A) Hrají nejméně čtyři chlapci, větší počet musí být dělitelný čtyřmi. Při zpěvu písně utvoří chlapci kruh levým bokem do středu a provádějí poskoky vpravo po kruhu.

B) Poskoky s tleskáním, v kleku posunování hlavy mezi kolena protějších, kteří jsou v dřepu.

C) I. část: H poskakují po kruhu vpřed s tleskáním do dlaní.

1a - Poskok na levé noze, pravá přednoží do vodorovné polohy nad zemí, mírný předklon, současně tleskne každý H před tělem jednou do svých dlaní asi ve výši prsou.

1b - Pravou nohou malý krůček vpřed vpravo po kruhu, levá mírně ohnutá zanoží a celé tělo se mírně zakloní, ruce rozpřáhnout téměř do upažení (jako když kohout roztahuje křídla).

2.-8. jako 1. Těchto osm taktů obyčejně hudba opakuje tak dlouho, než chlapci obejdou poskoky aspoň jednou dokola.

II. část: H se zastaví, utvoří skupinky po čtyřech (H 1, 2, 3, 4).

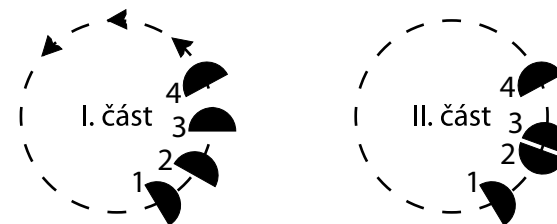
1.-4. takt - střední dva - druhý a třetí - postaví se zády k sobě, ruce dají v bok a opírajíce se vzájemně o záda přecházejí postupně s výdržemi na každou dobu níž a níž (1a mírný podřep, 1b výdrž), a tak až do dřepu. Přejít ze stoje do dřepu je „trhaný“, jakoby rozdělený na čtyři úseky, přerušované výdrží.

V dřepu dají H kolena od sebe, paže ohnuté v lokti položí na stehna tak, že ruka se dotýká malíčkem kolena (hřbet ruky vně). Zatím krajní H - první a čtvrtý - otočí se čelem ke středním, první k druhému, čtvrtý ke třetímu, kleknou si proti nim na obě kolena tak (vzpor klečmo), že se opírají dlaněmi o zem.

5.-8. takt a po dobu opakování celé melodie - H hrají, že H první a čtvrtý posunují hlavu mezi dlaněmi protějších hráčů, kteří se je snaží „splácnutím rukou“ udeřit, resp. zadržet jim hlavu v dlaních. H první a čtvrtý se snaží obratnými pohyby hlavy (pouze ve směru nahoru a dolů) uniknout ranám.

D) „Kohútky“ hrají chlapci ke konci tanečních zábav, zvláště o svatbách.

Předvedl a zazpíval Josef Blaha v Ratíškovcích v září 1950 a v lednu 1951.

Na habáňa

Zvolna, rytmicky (♩ = 70)

Je tre-fa, né-ni tre-fa, je tre-fa, né-ni tre-fa.

Je trefa, néni trefa,
je trefa, néni trefa.

- a) zpívá se tak dlouho, až se „chytne“ hudba a přidá se
b) hudba (bez zpěvu či s ním) opakuje několikrát – když to hudebníky omrzí, začnou náhle rychle
- A) Hraje trojice chlapců. Nejprve předzpívají popěvek buď v půlkruhu, nebo v trojicích obrácení čelem k muzikantům. Při zpěvu se mírně pohupují ze strany na stranu (na každý takt mírný pohup). Potom se postaví v trojicích vedle sebe v čelném postavení. Střední chlapec ve trojici má na hlavě beranici, nebo klobouk bez ozdob. Dva H po stranách prostředního stojí klidně, mírně k němu natočení s upaženou vnitřní rukou (H po pravici levou paži, H po levici pravou paži).
- B) *Habáň* znamená míč a od toho názvu hra jako s míčem.
- C) Prostřední H hladí současně oběma rukama střídavě nejprve H po pravici, pak po levici po tvářích. Střídavě si tak s nimi pohrává, až znenadání jednoho z nich uhodí („dá mu facku“). Na to si prostřední H rychle dřepne, aby uhnul možnému pohlavku, kterým by ho směl zasáhnout ten, jenž dostal „facku“. Chlapci stojící vedle prostředního smějí pohybovat upaženou paží při snaze shodit prostřednímu H beranici, nebo klobouk z hlavy jen vodorovným pohybem, proto zásah pokrývky hlavy není vždy snadný a vyžaduje postřeh a hbitý pohyb. Jakmile se podaří některému H shodit za utřzenou facku prostřednímu klobouk, nebo beranici z hlavy, ten si s ním vymění místo, úlohu i pokrývku hlavy a rozdává facky zase on.
- D) Hra *Na habáňa* je velmi oblíbená. Hrávali ji pasáci na pastvě i mládenci se jí bavili ke konci zábav. Na hru byla veselá podívaná.

Zapíval, předvedl a vysvětlil Josef Blaha v Ratiškovcích v lednu 1951.

Žabská

Zvolna, pohodlně (♩ = 68)

Se - dí ža - ba v o - rte - lu, v o - rte - lu, v o - rte - lu,
fše - cí če - rti, vem - te ju, vem - te ju do pe - kla.

1. Sedí žaba v ortelu, v ortelu, v ortelu,
fšecí čerti, vemte ju, vemte ju do pekla.
2. Čapka letí čáp za nů, čáp za nů, čáp za nů,
čapka čapne čáp na nů, čáp na nů, čáp na nů.
3. Žaba křičí v rákosí, v rákosí, v rákosí ...
(*dále si text zpěvačka nepamatovala*)

- a) zazpívat
b) několikrát zahrát, když chlapci vstanou z dřepu, začne hudba zrychlovat
- A) Ke hře je výhodné, když hned na začátku se postaví v kruhu dvojice tak, že jsou střídavě vedle sebe H menší a vedle něho H větší. Tak H předzpívají píseň čelem do středu. Pak dají ruce v bok a udělají dřep.
- B) Poskakování v dřepu jednotlivě, chůze ve dvojicích napodobující žáby.
- C) Všichni levým bokem do kruhu poskakují samostatně vpravo po kruhu:
- 1a – poskok
 - 1b – výdrž
 - 2.–8. takt jako 1. takt – Hudba obvykle opakuje tak dlouho, než chlapci poskoky v dřepu obkrouží jednou dokola. Na další opakování:
 1. – H vstanou z dřepu, dvojice se obrátí čelem k sobě. První H (větší) stojí klidně, druhý H (menší) uchopí prvního za ramena a ovine mu nohy kolem pasu, vzadu je „zahákne“ (tj. zkříží je, aby se udržel, a pustí ramena prvního H, zakloní se hlavou dolů až k zemi a opře se o ruce.
- První H se rozkročí, druhý H nyní projde po rukách pod nohama prvního a uchopí jej nad patami. První udělá hluboký předklon a opře se dlaněmi o zem. Takto spojené dvojice jdou dále po kruhu vpravo vpřed.
- 2a – levá ruka a levá noha vykročí zároveň
 - 2b – výdrž
 - 3a – pravá ruka a pravá noha krok vpřed
 - 3b – výdrž
 - 4., 6., 8. takt – jako 2. takt

5., 7. takt jako 3. takt

První H vykračuje, druhý H jej drží nad patami a nadzvedá mu nohy. Hudba postupně zrychluje tempo a dvojice musí podle ní zrychlovat chůzi. Hraje se tak dlouho, až vydrží jen poslední dvojice chlapců.

D) Při poskakování v dřepu napodobují někteří chlapci žabu i říkáním: „Kva, kva, kva...“. Chůze ve dvojicích je těžká, pomalá a připomíná žabu lezoucí z bahna. Žabská se hrávala v Ratiškovcích zejména o svatbách k ránu a v jiných zábavách jako závěrečný tanec.

Zapsáno v Ratiškovcích podle Josefa Blahy v září 1950 a v lednu 1951.

Anna Dekařová při vyprávění o svatebních zvycích si vzpomněla na svoji tetu narozenou v roce 1840, která již za svého mládí viděla chlapce skákat v Ratiškovcích žabskou na svatební zábavě k ránu. Stařenka si od ní také pamatovala a zaspívala druhou část třetí sloky, jak to její teta zpívala, na týž nápěv, který se zachoval.

(ortel – znamená „za trest“)

Kdo nedělá to, co já

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of four staves of music. The first staff is labeled 'A' and 'Klidná chůze (♩ = 90) (furiantsky)'. The lyrics are 'Kdo ne - dě - lá to, co já, to, co já, to, co já,'. The second staff is labeled 'bud' and 'nebo' and contains the lyrics 'pla - tí li - tr pi - va. Šly pa - nen - ky si - lni - cí ...'. The third staff is labeled 'úsečně' and 'stejně jako předzpěv' and contains the lyrics 'Šly pa - nen - ky si - lni - cí ...'. The fourth staff is labeled 's charakterem klidného pochodu' and contains the lyrics 'Šly pa - nen - ky si - lni - cí ...'. The score includes first and second endings for the final phrase.

Kdo nedělá to, co já,
to, co já, to, co já,
platí litr piva.

Šly panenky silnicí...

a) vedoucí hry 1x vyzývavě zaspívá (část A);

b) po malé pauze hrají hudebníci (bez zpěvu) stále dokola píseň (část B) „Šly panenky silnicí“ až do konce hry

A) Dva chlapci se předem tajně smluví, kdy tuto hru provedou. Bývá to nejčastěji ke konci taneční zábavy. Jeden ze smluvené dvojice pak uzavře dveře taneční místnosti a dá znamení druhému, že mohou začít. Hned první chlapec předzpívá úvodní píseň „Kdo nedělá to, co já“.

B) Napodobování vedoucího chlapce.

C) Vedoucí chlapec si nejprve sedne do středu sálu, zouvá si holínky a svléká košili. Nastává velký zmatek, protože někteří přítomní běží ke dveřím a chtějí opustit společnost. Ale je již pozdě. Jsou nuceni se podřídit pravidlům hry, vedoucímu a kamarádům. Nejednou se zdráhá zouti si holínky, protože se stydí za všelijaké onučky v botách, dokonce někteří mívali pod chodidlem jen trochu slámy. Každé zpoždění se musí zaplatit, a proto všichni raději hbitě zouvají holínky a podle vedoucího svléknou i košili. Vedoucí na nikoho nečeká a hned běží ze sálu ven, přelézá nejrůznější překážky v cestě, ba odváží se často vstoupit i do cizího stavení, nebo do stavení některého ze zúčastněných hry (zejména o svatbě, kdy se v něm ještě svítí). Jistě tam vedoucí neprovede nic dobrého, ale všichni jej následují a je jim příkladem.

Pro roz dováděnou chasu není ani daleko k rybníčku nebo aspoň k nějaké větší kaluži. Tam vedoucí zavede „průvod“ za jasné noci nebo počká, až se rozednívá. U rybníčka si čapne (dřepne) a dělá, jakoby rukama ťapkal vodu (popleskával). Ostatní to dělají podle vedoucího buď v kruhu kolem rybníčka, nebo v půlkruhu. Zatímco vedoucí chlapec vodí chasu po dědině, druhý nezahálí. Zůstal v sále a má za úkol zamíchat všechny holínky dohromady, zasukovat rukávy odložených košil, a potom teprve jde za ostatními. Nepozorovaně se k nim přidá a vhodným způsobem doplňuje nápady vedoucího. Na příklad, když u rybníčka všichni „ťapkají“ vodu, vhodí neočekávaně velký kámen do vody tak, aby šikovně voda ostříkala nejvíce účastníků. Potom se již vrací celá společnost pod vedením prvního do tanečního sálu, třeba pro změnu oknem. V sále se vedoucí začne oblékat a ostatní horlivě shledávají své svršky. Ovšem není snadné hned je najít mezi všemi a rychle rozvázat zasukované rukávy. Opozdilců je proto mnoho a litrů za trest přibývá. Pije chasa a pijí i muzikanti, kteří vyhrávají až do konce hry. Nápady se dále množí, vtip a zábavnost hry se stupňuje, na návrat domů není ani pomýšlení. Končí se až ráno nebo ještě později. Chasa i muzikanti se rozcházejí, až jsou všichni unavení (často, až zakročila úřední moc).

D) Touto hrou končovala v dřívějších dobách mnohá taneční zábava, zvláště svatební nebo hodová. Předcházely jí tance prováděné mužskou mládeží až po půlnoci, když zůstávali u zábavy jen sami muzikanti a mužská mládež.

Zaspíval a vypravoval Josef Blaha v Ratiškovcích v září 1950, píseň zapsána v lednu 1951.

Holénka

Klidná chůze (♩ = 84) *jen pro zpěv*

Ra - tí - ško - vská šen - ké - řka má ze - le - nú su - kňu
a tá su - kňa vá - ži - la půl de - vá - ta fun - tu:

je - den funt, dva fun - ty, tři fun - ty, čty - ry fun - ty,

pět fun - tů, šest fun - tů, se - dn fun - tů, o - sn fun - tů

a tá su - kňa vá - ži - la půl de - vá - ta fun - tu.

Ratíškovská šenkářka má zelenú sukňu
a tá sukňa vážila půl deváta funtu:
jeden funt, dva funty, tři funty, čtyry funty,
pět funtů, šest funtů, sedn funtů, osn funtů
a tá sukňa vážila půl deváta funtu.

Bud':

- přezpívat bez hudby – totéž několikrát k tanci zahrát (bez zpěvu), nebo
 - několikrát opakovat ve zpěvu i v hudbě k tanci.
- 9.–16. takt hrají hudebníci podle výkonu tanečníka

A) Chlapci v kruhu nebo v půlkruhu se drží zezadu v pase, předzpívají píseň, pak se pustí.

B) Poskakování, *cifrování* a tleskání po holínkách, dva vyhazují jednoho za řemen.

C) Po předzpěvu:

- 1.–8. takt - Všichni libovolně *cifrují* (poskakují) a tleskají si při tom po holínkách.
- 9.–16. takt - Dva H uchopí jednoho (hosta), každý z jedné strany v pase za řemen a vyhazují jej 8x do výše (na každý *funt* jednou), pak ho pustí (na 16b).
- 17.–20. takt - Všichni opět *cifrují*, „host“ s nimi, a když to nedovede, přihlíží.

D) *Holénka* se tančí nejčastěji v Ratíškovicích o svatbách. Družba s mládenci se připravují na tento tanec v den svatby, a to tak, že nepozorovaně odcizí každému hostu nějaký předmět. Na druhý den si musí každý svůj předmět vykoupit. Než mu předmět chlapci vydají, zazpívají mu v půlkruhu a zatančí s ním *holénku*. Po zaplacení hosta propustí. Totéž se opakuje s ostatními hosty.

Zapsáno podle Josefa Blahy v Ratíškovicích v září 1950, zazpíval v lednu 1951.

Vrtěná

Zvolna, procítěně (♩ = 63)

Sko-ro rá-no la-što-věn-ka lé-ta-la, ej, sko-ro rá-no

la-šověn-ka lé-ta-la až sa o-na su-chej ze-mi chy-ta - la.

TANEC
Živě, ale umírněně (♩ = 120)

1. Skoro ráno laštovenka létala,
ej, skoro ráno laštovenka létala,
až sa ona suchej zemi chytala.
2. Přiletěl k ní kraholíček, malý fták,
ej, přiletěl k ní kraholíček, malý fták,
budeš-li sa, laštovenko, vydávat?

3. Já sa budu, kraholíčku, vydávat,
ej, já sa budu, kraholíčku, vydávat,
až sa bude suchá linda zeleňat.

- přezpívat sloku
- zahrát tanec; a, b se opakuje

Zazpíval Josef Blaha v Ratíškovicích a poznamenal: „Chlapec si to také někdy zpívá, když se k ránu vrací ze schůzky s milou.“

Další písně k vrtě:

Pohodlně, pochodem (♩ = 100)

Jak si Ho-rňák vy-šla-pu-je, dyž i-de na fa-ru, ho-ja-sa,
a na to si ne-zpo-me-ne, až po-ta - hne ká-ru, ho-ja-sa.

Jak si Horňák vyšlapuje,
dyž ide na faru, hojasa,
a na to si nezpomene,
až potahne káru, hojasa.

- a) zazpívat sloku
b) totéž zahrát k tanci; a, b – znova

Zazpívala Marie Dekarová, snacha Anny Dekarové.

VARIANT TĚŽE PÍSNĚ:

Pohodlně, pochodem (♩ = 110)

Jak si Ho - rňák vy - šla - pu - je, dyž i - de na fa - ru,
a na to si ne-zpo-me-ne, až po-ta - hne ká-ru, ho-ja-sa.

1. Jak si Horňák vyšlapuje,
dyž ide na faru,
a na to si nezpomene,
až potahne káru, hojasa.	3. Na té káře sú telice,
mědlice, lopaty,
a Horňáče rubačisko
chlópe až na paty, hojasa!
2. Až potahne káru
z Tasova do Lhoty
a bude křičívat:
Kupte si lopaty! Hojasa!	4. Horňák z káry vytahuje
krivákem košík
a Horňáčka sedňa na zem
mosí krpce pošit, hojasa!
5. Horňáci sú zmyslitelé,
všecko si zmyslijú,
místo kvašených oharků
papuče kvasijú, hojasa!	

Zazpívala Anna Dekarová, tchyně Marie Dekarové, narozená 1869 v Ratiškovcích.

Mírně (♩ = 80)

E - ště si za-zpí - vám u kří - ža na me - zi,
u - ču - je mňa mi - lý se-da - ja k ve - če - ři.

TANEC

Klidný pochod (♩ = 120)

1. Eště si zazpívám
u kříža na mezi,
učuje mňa milý
sedaja k večeri.
2. Sedaja k večeri,
k bílému stolečku,
poslúchaj, tatíčku,
moju galánečku.
3. Poslúchám, poslúchám,
ale nevím kerú,
poslúchaj, tatíčku,
šafárovu céru.

Zpívala Anna Dekarová, narozená 1869 v Ratiškovcích, v roce 1950.

- A) Při zpěvu stojí dvojice vedle sebe. H drží pravici D zezadu v pase, levou ruku má volně zdviženou. D položí levou ruku svému tanečníkovi na pravé rameno a pravou ruku má v bok. Jednotlivé páry jsou obráceny během zpěvu čelem k hudbě. Po každé předzpívané sloce obrátí se v každé dvojici H a D čelem k sobě. Podají si obě ruce, vykročí pravou nohou k sobě tak, že se dostanou prvním krokem pravými boky k sobě. Zároveň pravé paže upaží ve výši prsou a levé ohnuté lokty dolů, ruka u levého ramene. Paže se drží volně, ne strnule.
- B) Nízké poskoky.
- C) Poskoky na místě dokola. Obě nohy na začátku tance vychází z mírného podřepu.
1a – H a D se otočí lehkým poskočením na pravé noze, při tom se napne koleno a pata lehkým trnutím posune přední část chodidla ve směru otáčky. Současně levá noha se zvedne jen málo nad zemí (špička je asi 5 cm nad zemí).

1b – levá noha došlápne o krok vpřed (o jednu a půl stopy nebo méně ve směru kruhu, který dvojice opisuje na místě). Došlápnutím o krok se lehce otočí o 45 stupňů. Dále pokračuje 2., 3. atd. jako 1. takt, pak opačně.

Při vrtěné se střídá taneční směr vpravo, vlevo asi tak po třech, čtyřech taktech. Záleží na hudebním citu tanečníka, kdy mění směr. Při změně směru hbitě oba ve dvojici změni také držení paží a lehké poskoky jsou pak na levé noze, pravá noha provádí ohnutí švihem a došlápnutí o krok vpřed.

Při změně směru vykročí oba levou nohou šikmo vpravo levými boky k sobě. Levé paže natáhnou a pravé ohnou loktem dolů a rukou k rameni.

Písňe k vrtěné zazpíval Josef Blaha, tanec podle Anny Dekarové, narozené 1896, předvedl v Ratíškovcích v roce 1950–1951.

D) Tanec připomíná *skočnou* tančenu všeobecně na Kyjovsku, rozdíl je v písničkách, které se předzpěvují; tanec pak v častější změně směru otáčení a jenom mírném poskoku. Při skočné jsou poskoky vyšší a směr tance se mění podle hudebního citu tanečníka při delších slokách jen jednou, při kratších písničkách tančí se přes celou sloku písničky. Písničky ke skočným zpívaly se na jižním Kyjovsku jiné než v severní části kyjovské oblasti, nebyly však shodné s ratíškovickými písničkami k vrtěné.

Slovenská

Klidná chůze (♩ = 80)

V ra - tí-ško-vských do-li-nách, v ra-tí-ško-vských do-li-nách
 Cho - dí-vá k nám šo-ha-jek, cho-dí-vá k nám šo-ha-jek, —

ro - zma - rýn ro-zkvé - tá, ro - zma - rýn ro-zkvé - tá.
 o - de mňa ho pý - tá, o - de mňa ho pý - tá.

2 x 15"

1. V ratíškovských dolinách,
 v ratíškovských dolinách
 rozmarýn rozkvétá,
 rozmarýn rozkvétá.
 Chodívá k nám šohajek,
 chodívá k nám šohajek,
 ode mňa ho pýtá,
 ode mňa ho pýtá.

2. Nepýtaj ho ode mňa,
 nepýtaj ho ode mňa,
 ode mňa od samej,
 ode mňa od samej.
 Lež ho pýtaj od otca,
 lež ho pýtaj od otca,
 od mamičky mojej,
 od mamičky mojej.

3. Já mám takých rodičů,
 já mám takých rodičů,
 co ně rádi mají,
 co ně rádi mají.
 Dyž ich pěkně poprosíš,
 dyž ich pěkně poprosíš,
 oni ňa ti dajú,
 oni ňa ti dajú.

A) H a D stojí při předzpěvu vedle sebe, D po pravé straně chlapcově. Obejmou se vzájemně vnitřními rukama zezadu v pase křížem (D levou, H pravou). Jsou možné dva způsoby držení:

a) V kolovém držení polootevřeném H předpaží levou rukou šikmo dopředu vpravo dlaní vzhůru. D položí pravou ruku dlaní dolů na dlaň chlapcovu (palec její ruky je mezi jejím palcem a ukazováčkem), tím vznikne polootevřené držení. Takto spojené paže jsou asi ve výši prsou děvčete. Dbáme, aby byly paže zaobleny v lokti a v zápěstí, loket vytočen směrem nahoru, protože loket držení svíse by porušoval estetickou linii paže, která musí být v tomto případě zaoblená.

b) Dvojice vedle sebe pod *rúchem*: zejména osvatbě mají H a D přes ramena přehozeno svatební roucho, zvané *rúcho*. Zpívají a tančí v držení otevřeném. H a D stojí vedle sebe, drží se zezadu vnitřními rukama křížem v pase, H drží v levé ruce hůlku *rúchem*, D má v pravé ruce volný horní cíp šátku asi ve výši ramen.

Držení při zpěvu i tanci zůstává stejné. Dvojice stojí v takovém útvaru, jaký právě vyžaduje prostředí a účel zpěvu i tance: v půlkruhu, v kruhu, zástupu, nebo v rozptylu. V zástupu nejčastěji před nevěstínským domem po příchodu z kostela. Při zpěvu mají H i D vnější nohu nakročenu vpřed.

B) Při zpěvu pohupování v kolenou, otáčení dvojice vpravo dokola na místě klidnou chůzí podřepem na výkročné noze, tj. vnitřními nohami.

C) 1.–10. takt – Obcházení kolem sebe na místě dokola, jedním krokem asi o 45 stupňů.

1a – Oba vykročí vnitřní nohou s podřepem, H vpřed, D vzad.

1b – Přisun vnější nohou obloučkem ve směru otáčení.

2., 3.–10a – stejně jako 1. takt.

10 b – Přisun a zůstanou stát na místě ve stoji spojném.

11.–14. takt – Pohupování na místě, nakročí oba vnější nohou vpřed.

11a – Oba se mírně nakloní dopředu, vnější nohou hmit podřepmo (H levou, D pravou).

11b – Oba přenesou váhu těla na zadní nohu hmitem podřepmo (H na pravou, D na levou).

12., 13.–14a – stejně jako 11. takt.

14b – Přisun k vnitřní noze.

15.–20. takt – Obcházení klidnou chůzí dokola na místě vpravo jako 1.–4. takt na začátku tance.

D) *Slovenská* v Ratíškovcích je starý, místní tanec. V držení polootevřeném zahajovala se jím každá taneční zábava (bez *rúcha*). O *fašaňku* se tančívá jako první tanec po

skákání na *konopě*. O svatbách byla obřadním tancem s *ručem* před nevěstíným domem po příchodu svatebčanů z kostela. O svatbě darují družičky svým mládenčům roucha červená, pod nimi jde průvod *na zdavky*, nevěsta jde na oddavky pod bílým rouchem a domů pak pod červeným. Doma se pak roucha zastrkovala hůlkami za rošt tak, aby tvořila výzdobu hodovní místnosti. *Rúcho* je prapor z tureckého šátku upevněného na hůlce. Nahoře se připevňuje kytice, od ní visí hedvábné stuhy. *Slovenskou zpíval a tanec předvedl Josef Blaha v Ratíškovcích v lednu 1951*. Tehdy ji tančil tak, že střídal obcházení dvojic kolem sebe oběma směry: vpravo i vlevo. Později však zjistil a spolehlivě opravil obcházení jen jedním směrem, protože mu nejstarší pamětníci vysvětlili, že nikdy při tanci nechodili zpětným směrem, necouvali, nýbrž vedli tanečnici vpřed. Upozornil mě na tuto opravu v únoru 1961, tedy po deseti letech. Takto jsem také zde správně popsala tanec *slovenská*. Pamětníci jmenovali tento tanec také *čapaná*.

Konopě

Klidně (♩ = 96)

Ro-stú, ro-stú, ro-stú ko-no-pě za ce-stú a sú pě-kné ze-le-né,
me-zi ně-ma ro-ste mo-dro-o-ké dě-vče, až vy-ro-ste bu-de mé.

1. Rostú, rostú, rostú
konopě za cestú
a sú pěkně zelené.
Mezi něma roste
modrooké děvče,
až vyrosté, bude mé.	3. Udělám sa ftáčkem,
malým jařabáčkem,
a poletím k mamičce.
Sednu na větvičku
proti okénečku
na šípovú rúžičku.
2. Vdávala mamička,
vdávala cerušku,
vdávala ju přes pole.
Dyž ju vydávala,
tak ji povídala:
Nevracej sa viac ke mně.	4. Najmlačí sestřička
z okénka hleděla,
na ptáčka zavolala:
Uleť, milý ptáčku,
malý jařabáčku,
ať nezlomíš rúžičku.
5. Ponížej rubiska
teče voda čistá,
nemožem ju zastavit.
Moja milá pyšná
za druhého by šla,
nemožem jí zabrániť.	

- a) přezpívá se sloka
b) totéž se zahraje k tanci
c) totéž se zahraje Allegro (20) ♩ = 144 - abc se opakuje vždy s novou slokou

A) Všichni se drží za ruce čelem do kruhu. Takto přezpívají píseň. Po předzpívání každé sloky tančí I. část tance v tomtéž postavení čelem do kruhu a tančí směrem vpravo. Na druhou část tance se obrátí H a D čelem proti sobě a zavěsí se střídavě za pravé a pak za levé lokty.

B) Chůze po kruhu, průplet zátočkami.

C) I. část 1.-16. takt.

1a - všichni vykročí pravou nohou šikmo vpřed vpravo (dovnitř kruhu), současně kmih pažemi dopředu a mírný předklon celým tělem.

1b - levá noha krok vzad, kmih pažemi dozadu, tělo vzpřím.

1c - jako 1a

2a - jako 1c, atd., stále stejně všichni postupují po kruhu vpravo. Našlapuje se zlehka na přední část chodidla. Na každou dobu jeden krok střídavě vpřed, vzad a současně na každou dobu jeden kmih pažemi vpřed, vzad (nekřížit nohy).

II. část 1.-16. takt.

Všichni se pustí, dvojice se obrátí čelem proti sobě, uchopí se za pravé lokty.

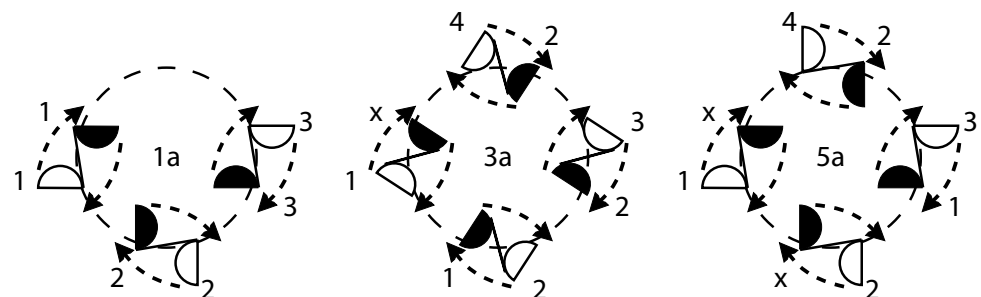
1.-2. takt - Dvojice provedou zátočku za pravé lokty, vykročí pravýma nohama na každou dobu jeden krůček, našlapují na přední část chodidla. Pak se pustí.

2.-4. takt - Uchopí se za levé lokty a provedou zátočku tak, že H ji provede s D z vedlejšího páru ve směru po kruhu a jeho dřívější tanečnice tančí zátočku s H z vedlejšího páru po kruhu vlevo.

4.-16. takt jako 1.-4. takt - Pravidelným střídáním tanečnic při zátočkách se vytváří osmičky, H postupují po každé zátočce o jedno místo po kruhu vpravo, D doleva.

D) Tanec *konopě* tvoří také součást fašaňkového zvyku skákání na konopě. Samostatně se tančival i při jiných příležitostech, hlavně při svatebních zábavách.

Zazpíval a zatančil Josef Blaha v Ratíškovcích v lednu 1951.

Skákání na konopě

V Ratiškovcích ve fašaňkové úterý večer probíhala taneční zábava. Najednou se ozvalo zaklepání nebo pořádné zabušení na dveře. Stárek otevřel dveře a hudba začala hrát nějaký *marš* (pochod) a při něm vcházeli poskočným krokem čtyři babky a dva chlapi (přestrojené ženy), oblečení jako do pole: muži široké konopné *gatě* stažené *gatňákem* (tj. konopná šňůrka), konopnou košili, *širák* (klobouk) a boty. Ženy jen v *rubáči* (spodní sukně zastupující část košile), v *rukávcách*, na hlavě šátek, na nohou střevíce.

Dvě babky nesly *kubek* (klubko) konopí, jiná snopek konopí ozdobený kvítím a pentlemi. Při pochodu občas vyhodily a zase chytaly *kubek* a snopek, buď každá sama, nebo si je pohazovaly se svými „chlapy“ navzájem. Poskočným krokem přišly doprostřed sálu. Všichni přítomní jim udělali místo, ustoupili co nejdál ze středu místnosti. Po skončení pochodu postavily babky snopek konopí doprostřed sálu na zem a kolem něho utvořily kruh držíce se za ruce, čelem do středu zpívaly na nápěv „Rostú, rostú, rostú konopě za cestú“ – jak je zapsán k tanci konopě:

<p>1. Rostú, rostú, rostú
konopě za cestú
a sú pěkně zelené.
A při nich vyrůstá
galánečka istá,
líčenka má červené.</p>	<p>2. Konopě dozrály,
robky ho trhaly,
na cérečku volaly:
Pojď, ceruško, s nama,
starýma robkama,
budeme si zpívati.</p>
<p>3. A dyž ho trhaly,
do snopků vázaly,
zvesela si zpívaly.
Zazpívaly aj tú
mojej milej notu,
rádi ju tancovaly.</p>	

POTOM ZPÍVALY TUTO PÍSNÍČKU:

Klidně (♩ = 96)

Hrá-li zme sa na ko-no-pě, dě-ta-li zme ma-té sno-pě,
má-to nás, má-to nás, po-d'te chla-pci, me-zi nás.

<p>1. Hráli zme sa na konopě,
dělati zme malé snopě,
máto nás, máto nás,
pod'te, chlapani, mezi nás.</p>	<p>2. Hráli zme sa na konopě,
dělati zme malé snopě,
máto nás, máto nás,
pod'te, dívky, mezi nás.</p>
<p>3. Hráli zme sa na konopě,
dělati zme malé snopě,
máto nás, máto nás,
pod'te, všeci, mezi nás.</p>	

První sloku předzpívají babky bez hudby, pak muzikanti opakují, jakmile se chlapi zapojí do hry a při hudbě vyskakují zároveň s babkami kolem snopku a kdo snopek povalí, musí zaplatit pokutu. Babky schválně přistrkovaly snopek znenadání za tanečníky, aby jej některý dříve povalil.

Při zpěvu druhé sloky uchopí se opět babky i s chlapy za ruce v kruhu, čelem do středu a jdou obyčejnou chůzí po kruhu vpravo, na každou dobu (čtvrt) jeden krok. Pak zase chlapi při hudbě vyskakují (beze zpěvu) a děvčata se přidávají do kola. Následuje zpěv třetí sloky. Babky, chlapi a děvčata držíce se za ruce v kruhu jdou vlevo po kruhu. Pak hudba opakuje a všichni přítomní se přidávají do kola a babky a chlapi vyskakují co nejvyš. Po kratičké přestávce, během níž se všichni v kole uspořádají tak, aby pokud možno stáli střídavě vedle sebe – chlapec, děvče, chlapec, děvče atd. – uchopí se všichni v kole za ruce čelem ke středu, předzpěvují a tančí tanec *konopě*.

Jakmile skončí tanec *konopě* a začíná se zpívat píseň „V ratiškovských dolinách“ (po zpěvu následuje tanec *slovenská*), odcházejí ti „v konopném oblečení“ do druhé hospody. Při odchodu ještě babky *stírají rubáčem (podolkem) chlapcům úroky* (utíraly obličej).

D) Pozastavujeme-li se nad tím, že k tanci konopě se střídají tři písně k jedinému nápěvu přesto, že nemají obsahové souvislosti, vysvětlil to Josef Blaha takto:

„Každý tanec charakterizoval něco jiného... Konopě sú hrú vlastně účelovú, při ní sa získávaly peníze (také o svatbě), a proto sa hledělo v prvej radě k temu, aby pesnička byla známá. Negdo ju znál pod tým, druhý pod inšim začátkem. Hlavní bylo, že sa přidál k tanečníkom, keří vystřídali konopě naráz nejakú hrú, při keré sa moselo platit, a potom si tych nadšených hostů – tanečníků teprve podali...“

Zpíval a o skákání na konopě vyprávěl Josef Blaha v Ratiškovcích v lednu 1951.

Šotyška

Pohodlně (♩ = 80) *staccato*

Dyž sem cho-díl do ško-ly, u-čil sem sa li-te-ry: je-dna, dva,

tři, šty-ry, to sú do-bré li-te-ry, li-te-ry.

1. Dyž sem chodil do školy,
učil sem sa litery:
jedna, dva, tři, štyry,
to sú dobré litery.

2. Dyž sem byla maličká,
chovali mňa mamička,
a fčil su veliká,
najdu si já ženicha.

- a) přezpívat sloku
- b) totéž zahrát k tanci
- c) ab se opakuje

A) Při předzpěvu stojí dvojice vedle sebe čelem do středu kruhu. H drží pravou rukou D zezadu v pase, ona mu dá levou ruku na pravé rameno a pravou ruku v bok, H má levou ruku volně zdviženou. Po zazpívání sloky oba se pustí a obrátí čelem proti sobě bokem ke středu kruhu (H levým bokem, D pravým) a oba dají ruce v bok.

B) Přísunné kroky stranou do kruhu a ven z kruhu, otáčky, podup.

C) Přísunné kroky:

1a – H úkrok levou nohou vlevo, přísun pravou, D úkrok pravou nohou vpravo, levou přísun.

1b – 2a – jako 1a

2b – úkrok bez přísunu, H levou, D pravou

1.–4. takt jako 1.–2. takt na opačnou stranu

5a – H úkrok levou vlevo, přísun pravou, D úkrok pravou vpravo, levou přísun

5b – H úkrok levou vlevo, D pravou nohou vpravo

6. – jako 5. na opačnou stranu

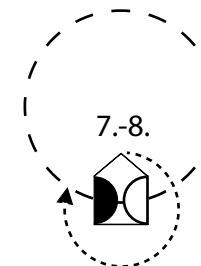
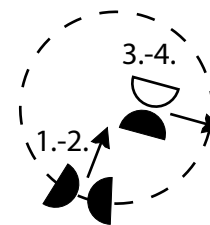
Otáčky:

6.–8. takt – Dvojice v kolovém držení zavřeném se otočí dvakrát dokola vpravo po kruhu po celých chodidlech tak, že se vrátí na svá místa. Tančí na každou dobu dva krůčky. Při posledním kroku (8b) jednou dupnou, pustí se a dají ruce v bok.

9.–12. jako 5.–8. takt

Každý krok je provázen zhoupanutím v kolenou, našlapuje se lehce na přední část chodidla.

Zazpíval a tančil Josef Blaha v Ratíškovcích v lednu 1951.

Ovčácká

A Pohodlně (♩ = 84) *B₉ Živěji*

Cho-di-la o-včá-čka po dě-di - ně, O-včák sa jí smě-je,
no-si-la pe-ní-ze v mě-cho-ři - ně.

C I. tempo (jako A)

jak sa jí to dě-je, že no-sí pe-ní-ze v mě-cho-ři - ně.

1. Chodila ovčáčka po dědině,
nosila peníze v měchořině.
Ovčák sa jí směje,
jak sa jí to děje,
že nosím peníze v měchořině.

- a) přezpívat sloku
- b) několikrát zahrát k tanci (A i C stejně jako při zpěvu, B rychleji)

A) H a D vedle sebe podají si ruce křížem zezadu ve výši pasu. V tomto držení zpívají i tančí. Během zpěvu se páry rozestaví v kruhu za sebou (dříve okolo slúpa). Jeden H je uprostřed kruhu, drží v pravé ruce ovčáčkou hůl přes pravé rameno.

B) Chůze po kruhu vpravo, cvalové poskoky.

C) 2/4 takt:

1.–8. takt – Dvojice jdou za sebou po kruhu vpravo dopředu, na každou dobu jeden krok. Oba vykročí pravou nohou.

3/4 takt:

9.–10. takt cvalové poskoky, pravá noha vpředu, na každou dobu jeden cvalový poskok (celkem 6x)

8a – oba vykročí pravou nohou vpřed, levá se přískokem přisune a pravá se současně odlepí od země

9b – atd. jako 9a.

2/4 takt:

11.–14. takt jako 1.–4. takt

„Ovčák“ zatím chodí v kruhu, po přehrané sloce vždy (nebo když hudba přestane hrát) udeří holí o zem a pustí ji. Pak nastane rychlá výměna tanečnic: D pustí svého H a běží vpřed na místo před ní stojící D, uchopí se s jejím H k tanci a hra pokračuje. Tančí-li se *ovčácká* venku, může se hůl zabodnout do země uprostřed kruhu. Ovčák se snaží uchytit některou D. Který H zůstane sám, zvedne hůl a je zase on ovčákem. Hra se opakuje.

D) Ovčácká se hrává v Ratíškovcích o svatbách, ve *fašaňka* a o hodech. Hůl bývá ozdobena kvítím. O svatbách brává se k této hře místo hole *rúcho*, které se zabodne do země (nezahazuje se na zem).

Zazpíval a předvedl Josef Blaha v Ratíškovcích v lednu 1951. O deset let později ve Strážnici zdůrazňoval při ovčácké, že se vykračuje vnějšíma nohama při chůzi, i cvalový poskok. Tempo chůze: nápadně pomalé, hodně odlišné od velmi rychlého cvalového poskoku.

Mašina

Velmi pomalu
Rozjždění vlaku

stále zrychlovat

(4/8) *p* *cresc.*

f

Kvapík (♩ = 150)

9.

kvapík (16 taktů)

13"

(7)

- rozjždění: začínal klarinet sólo, asi vždy po 2 taktech se přidávaly housle a basa
- pak se hrál kvapík 1x či 2x
- po kvapíku někdo zvolal jméno stanice, kde případně ani vlak nejedí (např. „Vace-novicé! Přestupovat!“) a klarinet znázornil zapískání
- pak se opakuje a–c třeba několikrát

A) Děvčata a chlapci ve dvojicích čelem proti sobě, páry v kruhu za sebou, H zády do kruhu, D proti nim, tančí vpravo po kruhu v kolovém držení zavřeném, natažené paže směřují do směru tance. Tančí se po kruhu a nebo libovolně podle vedoucího páru.

B) Přísunné kroky stranou, které se zrychlují až do cvalu.

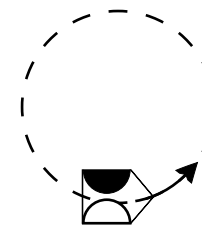
C) 1a – H vykročí levou nohou vlevo stranou, D pravou nohou vpravo, na druhou osmi-
nu přisun, tedy v jednom taktu tančí dva přísunné kroky. Pozor! H i D musí mít špičky
nohou proti sobě, nevytáčet je po směru tance!

1b atd. jako 1a.

Během tance se zrychlují kroky podle tempa hudby až do cvalových poskoků. Před začátkem taneční hry se určí vedoucí pár, který představuje lokomotivu, jeden z tanečnicků, který dovede hlasitě zapískat, třeba na prsty, pak ještě jiný, který bude vyvolávat stanice. Dohodnou se společně na cíli cesty a kudy se pojedou. Po zapísknutí se vlak rozjede. Každá dvojice představuje jeden vůz, první pár jako lokomotiva určuje směr a tempo jízdy „vlaku“. „Vlak“ – *mašina* – jede od stanice ke stanici, když se jede do kopečka, hudba zvolní tempo a podle ní tanečníci zpomalí přísunné kroky. Když se jede s kopečka, zrychluje se i tempo hudby a tance, případně se brzdí. Občas vyvolá jeden určený H jméno stanice, „vlak“ zastaví a po zapísknutí (klarinetu, nebo někoho z tanečnic) se opět vlak rozjede. Stává se, že v poslední stanici lokomotiva prudce zastaví, až se vozy převrhnou. Než se přijede do konečné stanice, může se také přesedat a přitom se „vymění“ lokomotiva tím, že jiný pár předstoupí před dosavadní první pár a stává se novou lokomotivou, která vede „mašinu“ jiným směrem. Zajímavost této hry spočívá na vynalézavosti a tvůrčích schopnostech iniciátorů této hry.

D) *Mašina* se tančovala s velkou oblibou na svatbách, o *fašaňku*, v poslední hodovou zábavu a při různých příležitostech. Tančovalo se nejen po kruhu, bylo-li více místa k tanci, využil se prostor k tanci v různých křivkách.

Zapsáno podle Josefa Blahy v Ratíškovcích v roce 1950.

Holúbek

Klidně (♩ = 80)

Spa-dl z pe-ce ho-lú-bek,
ro-zpu-čil si ža-lú-dek,
ho-lu-běň-ka pla-ka-la,
že ho-lú-bka ztra-ti-la.

Spadl z pece holúbek,
rozpučil si žaludek,
holuběnka plakala,
že holúbka ztratila.

- jednou přezpívat
- pak stále totéž opakovat hudbou až k „polibku“, kdy hudba se kdekoli naráz přeruší a okamžitě hraje
- třasák

Třasák, živě (♩ = 140)

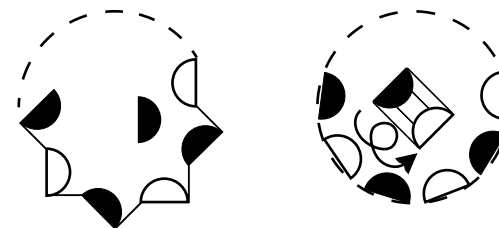
8 taktů = 6"

Třasák se několikrát opakuje a zakončí, bc) opakuje znovu, tedy celá hra kromě úvodního zpěvu.

- Chlapci a děvčata střídavě vedle sebe v kruhu drží se za ruce, obrácení čelem do kruhu předzpívají píseň. Jeden H chodí ve středu kruhu se šátkem v ruce.
- Chůze po kruhu, třasák.
- 1.–8. takt – Všichni jdou volným krokem nebo přísunným krokem vpravo po kruhu, na každou dobu jeden krok. Přísunné kroky: na 1a – úkrok pravou nohou šikmo dopředu vpravo, na 1b – přísun levou nohou, komíhají přitom pažemi dopředu a nazad. H v kruhu si vybírá děvče. Jakmile se pro některou rozhodne, prostře před ní šátek na zem, oba na šátek pokleknou proti sobě a políbí se. Pak dvojice vstane a tančí v kole sólo – třasák v kolovém držení zavřeném na pase. Ostatní netančí, stojí na místě a přihlížejí tančícím. Jakmile dvojice dotančí, H se přidá k ostatním do kruhu, šátek předá D, která zůstává v kole se šátkem v ruce a nyní zase ona si vybírá H. Hra s tancem se několikrát

opakuje, v kole se střídají H a D. Když je kruh veliký a tanečníků mnoho, chodí vají „prostírat“ šátky dva i tři zároveň, aby se dříve všichni vystřídali.

- Píseň i tanec zapsány podle Josefa Blahy v Ratiškovcích v lednu 1951.* Tato taneční hra holúbek se hrávala před ukončením zábavy. Jejím účelem je, aby se rozešli jeden po druhém ze sálu. Chlapec, po něm děvče, a tak postupně se vyřadí všichni z kola. Když se hraje holúbek při taneční zábavě, vracívá se chlapec po přetančení sóla zpět mezi ostatní do kola. Hraje-li se tato taneční hra až na konci společného tance, pak se už chlapec po přetančení sóla do kola nevrací, ale odchází ven, kde počká na svoji milou a doprovodí ji domů. Chlapci se pak postupně vrací do hospody (až zavedou děvčata domů) a v hospodě společně s muzikanty pokračují ve svých hrách a tancích bez diváků třeba až do rána.

V ratiškovských dolinách II.

Táhle (♩ = 50)

V ra - tí - ško - vských do - li - nách, v ra - tí - ško - vských
do - li - nách ro - zma - rýn ro - zkvé - tá,
ro - zma - rýn ro - zkvé - tá.

- V ratiškovských dolinách,
v ratiškovských dolinách
rozmarýn rozkvétá,
rozmarýn rozkvétá.
- Větr s ním pohybuje,
větr s ním pohybuje
a on pěkně voní
a on pěkně voní.

Zpívala Anastázie Blahová.

Stará svatební píseň. Zpívá se velmi táhle, portamento sklouznutím jako glissando.

Za našima humny

Temně, baladicky (♩ = 80)
legato

Za na - ší - ma hum - ny ve - lká htu bo - či - na,
u - to - piť sa šo - haj s če - rný - ma o - či - ma.

1. Za našima humny
velká hlubočina,
utopiť sa šohaj
s černýma očima.
2. A dyž sa utopiť,
vyjel nad vodičku,
podaj ně, má miťá,
podaj ně ručičku.
3. Jak mu ju podała,
hořce zaplakala,
proč sas, miťý, kúpať,
dyž byla neděla?
4. Košulenska z lenu
ležala na břehu,
proč sas, miťý, kúpať,
dyž bylo v nedělu?
5. Já sem sa nekúpát,
já sem koně plaviť,
a to mňa sám Pán Bůh
do téj vody hodíť.
6. Do téj vody hodíť,
do téj hlubočiny,
že sem si nevšímáť
chudobnej děvčiny.
7. Chudobná děvečka
v chudobě chovaná,
povídajú ludé,
že su čarovaná.
8. Neznała sem čarů
ani má mamička,
ale mňa čarujú
tvoje černé očka.

Zpívá Anna Dekarová.

Ratiškovské lůčky

Temně, baladicky (♩ = 80)

Ra - ti - ško - vské lů - čky mo - čár, ne - mo - čár,
ra - ti - ško - vské dí - vky jak sta - rý ko - čár,
mo - čár, ne - mo - čár, mo - čár, ne - mo - čár,
jak sta - rý ko - čár, jak sta - rý ko - čár.

1. Ratiškovské lůčky
močár, nemočár,
močár, nemočár,
močár, nemočár,
ratiškovské dívky
jak starý kočár,
jak starý kočár,
jak starý kočár.
2. Ratiškovské lůčky
jama, nejama,
jama, nejama,
jama, nejama,
ratiškovské dívky
pletú nohama,
pletú nohama,
pletú nohama.
3. Ratiškovské lůčky
járek, nejárek,
járek, nejárek,
járek, nejárek.
ratiškovské dívky
nos jak oharek,
nos jak oharek,
nos jak oharek.
4. Ratiškovské lůčky
močár, nemočár,
močár, nemočár,
močár, nemočár,
pase Janek krásy
suchár, nesuchár,
suchár, nesuchár,
suchár, nesuchár.

Zpíval Josef Blaha.

Seznam tanců a her

Chlapecké hry a tance:

Ševcovská.....	78
Kohútci.....	78
Na habáňa.....	80
Žabská.....	81
Kdo nedělá to, co já.....	82
Holénka.....	84

Točivé tance:

Vrtěná.....	85
Slovenská (čapaná).....	88

Figurální tance a taneční hry:

Konopě.....	90
Skákání na konopě.....	92
Šotyška.....	94
Ovčácká.....	95
Mašina.....	96
Holúbek.....	98

Fotopříloha

Abecední seznam písní k tancům

1. Dyž sem chodíl do školy.....	94
2. Eště si zazpívám.....	87
3. Hráli sme na konopě.....	92
4. Chodila ovčáčka po dědině.....	95
5. Jak si Horňák vyšlapuje I, II.....	86
6. Je trefa, není trefa.....	80
7. Kdo nedělá to, co já.....	82
8. Kohúti sa hádali.....	78
9. Ratiškovská šenkářka.....	84
10. Ratiškovské lůčky.....	101
11. Rostú, rostú.....	90
12. Sedí žaba v ortelu.....	81
13. Skoro ráno laštověnka.....	85
14. Spadl s pece holúbek.....	98
15. V ratiškovských dolinách I.....	88
16. V ratiškovských dolinách II.....	99
17. Za našima humny.....	100

Tuto práci, předkládající zájemcům o tradice obce Ratíškovice zápisy lidových tanců a písní, jsme se rozhodli doplnit malou fotopřílohou. Je pravdou, že díky úsilí občanů Ratíškovic má obec velmi obsáhlou sbírku digitalizovaných fotografií z nejrůznějších oblastí života vesnice. K nim je třeba připočítat i fotografie, které počátkem padesátých let 20. století pořídila při sběru lidových tanců paní Milada Bimková. Ty jsou dnes uloženy v Etnologickém ústavu Akademie věd ČR, v.v.i., Praha – pracoviště Brno.

Z velkého množství fotografií jsme mohli vybrat pouze velmi omezený počet snímků. Přednost jsme dali těm, které dokumentují některé z lidových tanců, případně různé obyčeje a taneční příležitosti. Doplnili jsme je ukázkou vystoupení některých folklorních kolektivů, zejména těch, co dnes už aktivně nepůsobí. Je to proto, že ony ještě mohly navazovat do určité míry na přirozeně dožívající tradice lidové zpěvnosti a tanečnosti. Zařadili jsme sem i rozličná muzikantská seskupení, zejména cimbálová a dechová, jelikož ta byla nedílnou součástí obyčejové tradice a společenského života vesnice.

Náš výběr fotografií byl do značné míry ovlivněn jednak technickou kvalitou snímků, stářím, jednak jejich zaměřením. Autoři se totiž primárně zaměřovali na osoby a rozličné momenty, které poutaly jejich pozornost. Nepožadovali je se záměrem publikovat a jinak zveřejňovat. Z množství amatérských fotografií se tak dal využít jen dosti malý počet. Přesto jsme přesvědčeni, že naše fotopříloha dostatečně doloží a osvětlí vše, co je uvedeno v předchozích kapitolách věnovaných lidovému tanci a lidovým písním.

Jan Krist

Tanec slovenská z Ratíškovic (s rúchem). Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1099.

Tanec skočná z Ratiškovíc. Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1099.

Kohútci z Ratiškovíc. Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1111.

Žabská z Ratiškovíc. Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1111.

Na habáňa z Ratiškovic. Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1111.

Ševcovská z Ratiškovic. „Ševc“ Josef Blaha sedí na sedátku, které klečmo vytvořil jeden z chlapců. Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1111.

Na habáňa z Ratiškovic. Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1111.

Ševcovská z Ratiškovic. „Ševc“ Josef Blaha sedí na židli. Foto Milada Bimková [1951–1952]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1111.

Skákání na konopě z Ratíškovic (píseň Rostú, rostú, rostú...). Foto Milada Bimková [1951–1952].
Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1111.

Zpěv chlapců při krojovém plese. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Tanec holúbek z Ratíškovic. Foto František Chvatík, [50. léta 20. století]. Fondy EÚ AV ČR, pracoviště Brno, sign. A 1112.

Tanec mazurka při krojovém plese v sále hasičské zbrojnice. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Tanec děvčat při vystoupení Slovákckého krúžku na Orlovně. Nedatováno. Archiv obce Ratiškovice.

Dívčí sbor s cimbálovou kapelou Slovákckého krúžku při vystoupení na letním parketu. Nedatováno. Archiv obce Ratiškovice.

Slovákcký krúžek s cimbálovou muziku u budovy školy. Nedatováno. Archiv obce Ratiškovice.

Čepení nevěsty při vystoupení Slovákckého krúžku na letním parketu. Nedatováno. Archiv obce Ratiškovice.

Vystoupení Slovákého krúžku při dožínkách na letním parketu. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Chlapci Slovákého krúžku na spartakiádě v Praze. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Vystoupení Slovákého krúžku ve Zlíně. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Vystoupení Slovákého krúžku. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Cimbálová muzika, primáš Jiří Růžička. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Ženská folklorní skupina Příkopy před předváděním skákání na konopě. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Cimbálová muzika při oslavách 1. máje na hřišti. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Folklorní soubor Konopa při tanci s rúchama na oslavách 15 let své činnosti. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Chlapci z dětského folklorního souboru Rozmarýnek při zpěvu verbuňku. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Ženský pěvecký sbor při zpěvu na Místním národním výboru. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Folklorní soubor Konopa s cimbálovou kapelou. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Slovácká dechová hudba, kapelník Josef Chludil. Foto 1912. Archiv obce Ratíškovice.

Kapsíkova dechová kapela, Hodonín. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Josef Blaha a dechová kapela z Ratíškovic. Foto 1939. Archiv obce Ratíškovice.

Burešova dechová kapela ve dvoře obecní hospody. Zápis na zadní straně fotografie: „Po průvodu na Boží Tělo. Za hraní dostávala od radních bečku piva.“ Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Dechová kapela při svatebním průvodu cestou z kostela. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Dechová kapela se svatebními voničkami na klopách. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Muzikanti při svatební zábavě na dvoře. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Dechová kapela při krojované svatbě. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Muzikanti při vyhrávání před domem. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Dechová kapela při svatebním průvodu v ulici Dědina. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Malí muzikanti, třída hudební školy před mlýnem. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Dechová kapela při vyhrávání na Orlovně. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Dechová kapela v průvodu o Božím Těle v ulici Dědina. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Dechová kapela v průvodu o dožínkách v ulici Dědina. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Mládežnická dechovka Veselá muzika na hřišti. Nedatováno. Archiv obce Ratíškovice.

Lidové písně a tance z Ratíškovic
Zpracovaly Lucie Uhlíková a Martina Pavlicová
Sbírku tanců zpracovala Milada Bimková
Fotografickou přílohu vybral Jan Krist

Vydavatelé: Obec Ratíškovice
a
Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha – pracoviště Brno
(Veveří 97, 602 00 Brno)

Notosazba: Přemysl Líčeník
Grafické zpracování, sazba, tisk: TISKÁRNA LELKA, Dolní Bojanovice

Součástí knihy je zvukové CD.

Náklad 300 ks
126 stran
Vydání první
Ratíškovice – Brno 2011

ISBN 978-80-87112-56-4 (Etnologický ústav AV ČR, v.v.i. Praha – pracoviště Brno. Brno)